

શ્રી સનાતન વેદ ધર્મો વિજયતેતરમ્

બ્રહ્મર્ષિ હરેરામ સુજ્ઞરામ પંડિત દ્વારા પ્રથમાલ્યા
ગુજરાતી ટીકા સાથે મેળિ ૧૦

સંવત ૧૯૧૩ સોલસોતાણુમાં દામોદર સન્યાસી વિરચિત

પાઠાંડ-ધર્મ-વંડન-નાટક

પ્રકાશક:-

બ્રહ્મર્ષિ હરેરામ સુજ્ઞરામ પંડિત

(સનાતન ધર્મોપદેશક સદગુરુ)

પત્તા:-બ્રહ્મિ આશ્રમ તલીઆની પોલ

સારંગપુર-અમદાવાદ,

સં. ૧૯૮૬ આશ્વિન શુક્લ વિઠ્ઠલાદશમી

મુદ્રણ સ્થાન:-“ ડાકુષ્ટ મુદ્રણાલય ”

મુદ્રક:-પુણ્યોત્તમલાલ શંકરદાસ પટેલ,

ફર્નાન્ડીસ પૂલ ગાંધીરોડ-અમદાવાદ.

મૂ. ૦-૪-૦

—: સનાતનધર્મરહસ્ય :—

મૂળ સંસ્કૃત અને ગુજરાતી ટીકા સાથે
જેમાં માનવ જીવનનો વિકાસ કર્તા ધર્મશાસ્ત્ર,
નીતિશાસ્ત્ર, વૈદકશાસ્ત્ર, વેદાન્તશાસ્ત્ર, ઉપનીષદ્,
શાંકર વેદાન્ત, યોગવાસિષ્ઠ, અધ્યાત્મ રામાયણ,
ભાગવત, ગીતા, પંચાયતનદેવસ્તોત્રોનો અદ્ભૂત

પ્રત્યેક ઘરમાં આવશ્યક સંગ્રહ કરવા વાગ્ય છે.

મૂલ રા., પોષ્ટેજ વીપી. જુદું.

મળવાનું ઠેકાણું,

પ્રહ્લાર્ષિ હરેરામ સુશરામ પંડિત

તલીઆની પોળ—અમદાવાદ.

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગુજરાતી કોમ્પોઝિટ વિભાગ]

અનુક્રમાંક

૧૬૧૨૭

વર્ગિક

પુસ્તકનું નામ પાખંડ-દર્મ-અંડન

વિષય ૧૧૨: ૨

श्रीसनातनवेदधर्मो विजयतेतराम्,

ब्रह्मर्षि हरेराम सुज्ञराम पण्डित कृत ग्रंथमाला

गुजराती टीका साथे मणि १०

संवत् १६९३ दामोदर सन्यासी विरचित

पाखंड-धर्म-खंडन-नाटक

प्रकाशक:-

ब्रह्मर्षि हरेराम सुज्ञराम पण्डित

(सनातन धर्मोपदेशक सद्गुरु)

पत्ता:-ऋषि आश्रम तलीआनी पोळ

सारंगपुर-अहमदाबाद.

संवत् १९८६ अयोगीसोळावी आश्विन शुक्ल त्रिजयादशमी

सने १९३१ प्रथमावृत्ति. प्रत १००० सं. १९८७

मुद्रण स्थान:-“उत्कृष्ट मुद्रणालय”

मुद्रक:-पुरुषोत्तमदास शंकरदास पटेल.

फर्नान्डीझ रीचीरोड पूल नीचे-अमदावाद.

मू. ०-४-०

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય
અમદાવાદ
ગુજરાતી કોપીરાઈટ-સંગ્રહ

૧૩૧૨૯

— સનાતનધર્મરહસ્ય :-

મૂળ સંસ્કૃત અને ગુજરાતી ટીકા સાથે
જેમાં માનવ જીવનનો વિકાસ કર્તા ધર્મશાસ્ત્ર,
નીતિશાસ્ત્ર, વૈદકશાસ્ત્ર, વેદાન્તશાસ્ત્ર, ઉપનીષદ્,
શાંકર વેદાન્ત, યોગવાસિષ્ઠ, અધ્યાત્મ રામાયણ,
ભાગવત, ગીતા, પંચાયતનદેવસ્તોત્રોનો અદ્ભૂત
સંગ્રહ સાર છે.

આ અપૂર્વ ગ્રંથ ગાયકવાડ સરકારના રાજ્યની
સમસ્ત લાયબ્રેરી અને શાળા, ધનામ માટે મંજૂર
કરેલ છે.

દેશના સુપ્રસિદ્ધ વિદ્વાનોએ સર્વોત્તમ અભિપ્રાય
દર્શાવ્યા છે. જ્ઞાસુ સુમુક્ષુ સજ્જન વર્ગને સન્મા-
ર્ગદર્શક, નીતિ, ભક્તિ, જ્ઞાન, વૈરાગ્ય, વર્ધક છે.

સોનેરી નામ, પાકું મુંદર પુંકું, સારા કાગલ, સરલ
અને શુદ્ધ છપાઈવાળો આ ગ્રંથ સત્ય શોધક
સત્સંગી સાધકને અભ્યુદય શ્રેયનો દાતા હોઈ ખુબ
શ્રુત પાંડિત્યનો પોષક છે.

જ્ઞાનરસિક બંધુઓ અને જહેનો ગ્રાહક બની
કર્તાના શ્રમને સફલ કરશે.

એ પ્રમાણે બ્રહ્મર્ષિ ગ્રંથમાલાના સર્વગ્રંથો
પ્રત્યેક ઘરમાં અવશ્ય સંગ્રહ કરવા યોગ્ય છે.

મૂલ રા. ૧૦, પોસ્ટેજ વી.પી. જીડું.

મળવાનું ઠેકાણું,

બ્રહ્મર્ષિ હરેરામ સુજારામ પંડિત

તલ્લીઆની પોળ—અમદાવાદ.

“ પ્રસ્તાવના ”

આ “પાખંડ ધર્મ ખંડન” નામનું સંસ્કૃત નાટક આજથી ૨૯૪ વર્ષ ઉપર સંવત ૧૬૯૩ સોલસોતાણુના કાર્તિક સુદ ૧૩ ને સોમવારે નર્મદાને તીરે રહેતા કોઈ દામોદર નામના સંન્યાસીએ સંસ્કૃત ભાષામાં રચ્યું હતું એમ આ નાટકના અન્તમાં લખ્યું છે. આ પુસ્તકની પ્રથમ આવૃત્તિ સ્વ. કરસનદાસ મૂળજીએ મહારાજ લાયબલ કેસના વખતમાં તા. ૭-૧-૧૮૬૬ માં છપાવેલી હોય તેમ મુંબઈમાં ઇન્ડુ પ્રકાશ સ્ટીમ પ્રેસમાં ઈ. સ. ૧૯૧૧ માં છપાયેલી આ નાટકની પ્રસ્તાવનામાં લખાયું છે તેમાં લખ્યું છે કે “આ નાટકની એક જૂની પ્રત પ્રગટ કરવાના હાથમાં આસરે દશવર્ષ ઉપર આવી હતી. મહારાજ લાયબલ કેસમાં આ પુસ્તક કોર્ટ મધ્યે રહેતું કરવામાં આવ્યું હતું અને રેવરંડ ડોક્ટર જાન વીલ્સનની જીજ્ઞાસામાં તે મધ્યેના ત્રણ ચાર વાક્યો દાખલ કરવામાં આવ્યાં હતાં. ત્યારબાદ આ જૂના અને અગત્યના પુસ્તકનું ભાષાન્તર તથા અસલ છાપી પ્રકટ કરવાની ધારણા રાખવામાં આવી હતી પણ તેનું ભાષાન્તર કરી આપવા કોઈ સંસ્કૃત જાણુતા પંડિત બ્રાહ્મણની હિંમત ચાલી નહી, એથી એ કામ એમજ રહી ગયું હતું તે પછી એક વિદ્વાન બ્રાહ્મણની સહાયતાથી તેનું ભાષાન્તર તથા અસલ,

પ્રજાની સેવામાં મૂકવાનું બની શક્યું છે તેની જીની અને અસલ પ્રત “ નેટિવ જનરલ લાયબ્રેરી ” મધ્યે મૂકવામાં આવી છે. જેના દેખાવ ઉપરથીજ કહી શકાશે કે તે પુસ્તક જીના વખતનું છે.

આ નાટક કર્તાનું સંસ્કૃત જ્ઞાન ઘણું ઉંચા પ્રકારનું હોય અને તે પોતે ઘણો વિદ્વાન હોય તેમ તેની ભાષાશૈલી તથા નાટકની રચના ઉપરથી જણાતું નથી. એ પુસ્તકમાં ઘણે ઠેકાણે એવી સાહિત્ય, વ્યાકરણ, છન્દોભંગ, વિ. ની ચૂકો છે કે જે સંસ્કૃત ભાષાનો સાધારણ જાણનાર પણ શોધી શકે. ઘણે ઠે. એક શ્લોકમાં બે છંદો આવે છે અને મૂલમાં કેટલેક ઠે. કંટાળા ભરેલું લખાણ અને નાટકની રચના એટલી ખામીભરેલી છે કે તે વાંચનારને કંટાળો ન ઉપજે એટલા માટે તેવો ભાગ છપાવવો મૂકી દીધો છે, જેને વાંચવાની ઇચ્છા હોય તેણે અસલ પ્રત “ નેટિવ જનરલ લાયબ્રેરી-માંથી જોવાને તથા વાંચવાને મળી શકશે.

આ નાટક ઈ. ૧૯૧૧ માં છપાયેલી, એક તરફ ટૂંકું ગુજરાતી ભાષાન્તર અને બીજા તરફ સંસ્કૃત લખાણવાળી ચોપડી ઉપરથી મૂળશ્લોકો અને ભાષણમાં રહેલી કેટલીએક સાહિત્ય વ્યાકરણ છન્દોભંગ વિ. ની મોટી મોટી અશુદ્ધિઓ સુધારી મૂળના આશયને જેમનો તેમ રહેવા દઈ પ્રસિદ્ધ કર્યો છે. વિશેષતામાં મૂળની નીચે પાત્રોને છુટા પાડી,

ખુલાસાવાર ગુજરાતીમાં ભાષાન્તર કર્યું છે, આ નાટકના ૩ ભાગ કર્યા છે. પહેલા ભાગ (અંક)માં ૬૨ શ્લોકો છે તે બધાય પ્રગટ કરવામાં આવ્યા છે. બીજા ભાગ (અંક)માં ૧૪૪ શ્લોકો છે. તેમાંથી ૫૦ થી ૮૫ સુધીના શ્લોક દાખલ કર્યા છે. અને તેને ૧ થી ૩૫ તરીકે આમાં અંકો આપ્યા છે ત્રીજા ભાગમાં ૪૪ શ્લોકો છે તેમાંનાં ૨૦ થી ૪૪ સુધીના શ્લોકોને ૧ થી ૨૦ ના અંકો લખી દાખલ કર્યા છે.

આ ગ્રંથ કર્તાના વખતમાં કયા ધર્મના મતમાં કેવાં પાખંડો ચાલતાં હતાં તેનો તેણે આબેહુબ ચિતાર પોતાની સંસ્કૃત ભાષામાં આ નાટકમાં રજૂ કર્યો છે. તેમાં તે કેટલીએક જગ્યાએ વૈષ્ણવ ધર્મમાં પ્રસરેલી અનીતિને પ્રગટ કર્તા મર્યાદા બહાર ગયેલા લાગે છે. અને તેવે ઠે. બનતાં સુધી તેજ સંસ્કૃત શબ્દો રહેવા દીધા છે. આ ઉપરથી લગભગ ૩૦૦ વર્ષ ઉપર કેવાં પાખંડો ચાલતાં હશે તેનો ખ્યાલ સહજ આ નાટક વાંચવાથી જણાઈ આવશે.

આ નાટકનો કર્તા પોતે પંચદેવોનો ઉપાસક હોઈ શંકરાચાર્યના મતનો હોય તેમ તેની કરેલી સ્તુતિઓ ઉપરથી જણાય છે.

અગાઉના વખતમાં કેટલાએક અંધ શ્રદ્ધાળુ ભ્રાણા મનના લોકોને પાખંડીવાડા બાંધી બેઠેલા અને ધર્મને નામે અનીતિ આચરતા અવૈદિક

મતોએ સનાતન વૈદિકધર્મનું જે સત્યાનાશ વાળ્યું હતું, જેમાંનાં અત્યારે પણ કવચિત્ એવાં કલંકિત કાર્યો કરતા હોવાનું સાંભળવાં આવે છે, પણ હવે આ સુધરેલા જમાનામાં તે લાંબો વખત ચાલી શકે તેમ નથી.

જેમ ધાર્મિક અંધશ્રદ્ધા ઓછી થતી જાય છે તેમ પાશ્ચાત્ય શિક્ષણની વાંદરી નકલે ચઢેલાઓ અભક્ષ્યનું ભક્ષ્ય, અપેયનું પાન અસ્પૃશ્યનો સ્પર્શ, વર્ણાન્તર લગ્નાદિ કરી સંકરતા ફેલાવી હિન્દુધર્મ હિન્દુ-શાસ્ત્ર હિન્દુદેવો અને વર્ણાશ્રમ ધર્મને છિન્ન-ભિન્ન કરી એકાકાર કરી રહ્યા છે. તે પણ એક પાખંડજ છે. ઈશ્વર એવા ધાર્મિક(!) અને સુધારક (!) પાખંડિઓથી જનતાને બચાવે, એવી પ્રાર્થના કરું છું.

આ નાટક કોઈની નિન્દાના આશયથી પ્રગટ કરવામાં આવ્યું નથી, તેમ, હાલમાં તેમાનું ઘણું ઓછું થઈ ગયું હોય તેમ જણાય છે આ નાટકમાં કયાંય સુદ્રણદોષ દૃષ્ટિદોષ મનુબ્યજતિથી અજાણતાં થતા સુલભદોષોને લીધે ભૂલચૂક રહી ગઈ હોય તેને સુધારી ક્ષન્તવ્ય ગણુશો.

આ નાટકના પ્રૂફે સુધારવા માટે મુંબઈ નં. ૪ ગુલાલવાડી ડી. એલ સંસ્કૃત પાઠશાળાના પ્રધાનાધ્યાપક સનાતનધર્મ માર્તીંડ રેવાશંકર મેઘજીભાઈ

શાસ્ત્રી દેલવાડાકર એઓશ્રીએ અપૂર્વ પરિશ્રમ લેઈ સહાયતા કરી છે તે માટે તેઓશ્રીનો આભાર માનું છું.

આ નાટકમાં. ઈ. સ. ૧૯૧૧ માં મુંબઈ ઇન્ડુ-પ્રકાશમાં છપાયેલી નકલના અસલ પ્રકટ કર્તા સ્વ. કરસનદાસ મૂળજી કે જેઓનું નામ જનતામાં પ્રસિદ્ધ છે તેઓનો તેમજ તે પછી સ્વર્ગવાસી શેઠ દામોદર મુખડવાલા એ જનતામાં વિના મૂલ્યે વહેંચવા તે પ્રસિદ્ધ કરેલ તેમનો હું આભાર માનું છું.

લી. સનાતન હિન્દુ વેદધર્મ, શુભચિન્તક:—

બ્રહ્મર્ષિ હરેરામ સુજારામ પંડિત

“સનાતન ધર્મોપદેશક સદ્ગુરુ”

તા. ૨-૧૦-૧૯૩૦ મુ. અમદાવાદ તલીઆની-

સંવત ૧૯૮૬-આશ્વિન પોળ-ઋષિઆશ્રમ

શુકલવિજ્યાદશમી ગુરુવાર

પુષ્ટિમાર્ગ પંથનું

વાંચવા યોગ્ય સાહિત્ય.

- ૧ મહારાજ લાયબલ કેશ રૂ. ૨-૮
- ૨ બેંગી કેશ વારંટ લીલા
(ભુજ સીલક છે) ૨-૦
- ૩ પાખંડ ધર્મ ખંડન નાટક ૦-૪
- ૪ તબેલાનું તોફાન ૦-૮
- ૫ શ્રી નાથજીનો કેશ
- ૬ પુષ્ટિમાર્ગ યાને મહારાજનો પંથ ૨-૮
- ૭ વલ્લભ કંઠમાળ
- ૮ ધર્મધર્મીંગ કાવ્યમાલા ૦-૪
- ૯ ભક્તિમાર્ગ વિરૂધ પુષ્ટિમાર્ગ
૧૦૦ નો ૧-૮

મળવાનું ઠેકાણું.

દી૦ લક્ષ્મીદાસની કું૦

મુંબઈ, કોટ, પારસીસ્ટ્રીટ નં. ૭૯

श्री भगवान् आच्यशङ्कराचार्यः

ब्रह्मसन्त्यङ्गगन्मिथ्या जीवो ब्रह्मैव नापरः ।

ब्रह्मर्षि हरेराम सुज्ञराम पण्डित.

सत्यंवद, धर्मचर, अविद्यया मृत्युन्लीन्वा विद्ययामृतमश्नुते ॥

॥ पा वंडधर्म वंडननाटकम् ॥

(अथ नान्दी-भंगलायनम्)

नमामि ब्रह्मेन्द्रपदारविन्दं

यस्य प्रसादात् सकलार्थसिद्धिः ॥

प्राप्ता मया शंकररूपता च

यः कर्णधारो भवसागर च. ॥१॥

જેની પૂર્ણ કૃપાથી, બધા અર્થની સિદ્ધિ થયેલી છે, જેના પ્રસાદથી હું શંકરરૂપ (સંન્યાસી) થયો છું, તથા જે મારા ભવસાગરના નાવિક બનેલા છે, એવા તે બ્રહ્મેન્દ્ર ગુરુના ચરણારવિન્દમાં નમસ્કાર કરું છું. (૧)

મિથ્યાજ્ઞાનવિષદ્વનાય મનસા ત્વત્પાદકજ્ઞં શ્રયે ।

માતર્દેવિ કૃપાનિધે કુરુ દયાં શ્રીદક્ષિણે સુન્દરિ ॥

વિપ્રાન્વેદવિરુદ્ધકર્મકુશલાન્ શૂદ્રૈઃ સમેતાઞ્છટાન્ ।
દ્રષ્ટ્વાઽહં પરિતસ્તપામિ સતતં પાપાર્ણવે મજ્જતઃ ॥૨॥

હું દક્ષિણ સુન્દરિ માતઃ ! બ્રાહ્મણોને વેદ વિરુદ્ધ કર્મમાં કુશલ થયેલા, શૂદ્રોની સાથે મળેલા, હુમ્મલા કરતા, ચારે તરફથી પાપરૂપી સમુદ્રમાં ડુબતા બેઠેલા હું રોજ મનમાં બળ્યા કરું છું. એથી તેઓનું

મિથ્યા જ્ઞાન દૂર થવા સાડ મનમાં તમારા ચરણ
કમળનું ધ્યાન કરું છું, તો હે કૃપાનિધિ:દેવિ ! મારા
ઉપર કૃપા કરો. (૨)

ક્ષન્તવ્યં મમ चापलं गिरिसुते यन्मे खलानां पुरः ।

स्वाऽपूरोदरपूरणाय नियतं संनर्तितो मन्दवत् ॥

પ્રાયશ્ચિત્તમિદં કરોમિ સરલે શ્રીશંભુનામાશ્રયં,

માતર્દેવિ કૃપાનિધે કુરુ દયાં ત્વત્પાદકર્ણં શ્રયે ॥૩॥

હે પાર્વતિ ! પોતાનું પેટ નહીં ભરાવાથી હું
રોજ મૂઠ માણસની માફક ખલ પુરૂષોની સામે
નાચ્યો, તે મારી ચપલતાની તમારે ક્ષમા કરવી;
કારણ કે હું તેનું શંભુ નામના આશ્રયરૂપી પ્રાય-
શ્ચિત્ત કરું છું, અને તમારા ચરણ કમળનો આશ્રય
કરું છું; તો હે દેવિ માતઃ ! તમે મારા પર દયા કરો (૩)

मर्त्यं व्यर्थं गुणालयं किमु मनः संस्तूयसे साम्प्रतं ।

मज्जारक्तनिबद्धमम्बुकुलितं दुःखालयं भौतिकम् ॥

શક્તં સ્વોદરપૂરણે ન હિ સદા રોગાપદાં ભાજનં ।

સારાઽસારવિવેકશૂન્યમબલં દુર્ગન્ધપાપાશ્રયમ્ ॥૪॥

હે મન ! મરણ ધર્મવાળા, ખોટા ગુણોના ઘર
જેવા, મળળ તથા લોહીથી બંધાયેલા, પાણીથી
પોષાયેલા, દુઃખોના ઘરરૂપ, પોતાના પેટ ભરવામાં-
યે અશક્ત, નિરંતર રોગો અને આપત્તિઓના પાત્ર,
સાર-અસારના વિવેકથી શૂન્ય, બળ વગરનું-દુર્ગન્ધ
અને પાપના આધાર રૂપ જે આ, શરીર તેની હાલ
તું કેમ સ્તુતિ કરે છે ? (૪)

શંભું સત્યગુણાકરં સ્તુહિ સદા રે ચિત્ત ભાંગપ્રદં ।

નિત્યં ભૂતભવિષ્યભાવસમયે પૂર્ણ પવિત્રં શુભમ્ ॥

મત્તયા ગમ્યમનેકસત્ત્વનિલયં શ્રીપાર્વતીશં મુદા ।

શુદ્ધં સિદ્ધસુરાઽસુરાશ્રયમનેકાઽઘૌઘવિધ્વંસનમ્ ॥૫॥

હે ચિત્ત ! સત્ય ગુણોની ખાણરૂપ, ભોગ અને વૈભવ આપનારા, નિત્ય, ભૂત ભવિષ્ય અને વર્તમાન એ ત્રણે કાલમાં પરિપૂર્ણ, પવિત્ર, શુભ, તથા ભક્તિ વડે જાણવા યોગ્ય, અનેક જીવોના આશ્રયરૂપ, શુદ્ધ સ્વરૂપ, સિદ્ધ-સુર-અસુરોના આશ્રયરૂપ, તથા અનેક પાપોના સમુદાયને નાશ કરનારા, પાર્વતીપતિ શંકરની હમેશાં પ્રેમથી તું સ્તુતિ કર. (૫)

દેવઃ સર્વચરાઽચરસ્ય જગતઃ કર્તાઽવિતા મક્ષકઃ ।

પાપાદ્વૈ પ્રમથાધિનાથમગવાઙ્છંભુઃ પુરધ્વંસકઃ ॥

કર્તું યેન સતાં હિતં સ્વલમદં પ્રધ્વંસિતું દ્રાક્ શ્ચિતૌ ।

પ્રાપ્તો જન્મ તદાદિભાવરહિતેનાઽજેન ચિદ્રૂપિણા ॥૬॥

જન્મ-મરણાદિ ભાવ રહિત, તથા અજન્મા હોવા છતાં જે ચિદ્દેવે ભગવાને સત્પુરુષોનું હિત કરવા તથા લુપ્તચાઓના મદનો નાશ કરવા માટે પૃથ્વી ઉપર જન્મ ગ્રહણ કરેલો છે; તથા જે દેવ, સચરાચર સમગ્ર જગતના કર્તા, રક્ષક, તથા સંહાર કરનાર, તથા ત્રિપુરાસુરનો નાશ કરનારા, તથા પ્રમથાદિ ગણોના અધિનાયક છે, તે શંભુ પરમાત્મા તમારું રક્ષણ કરે. (૬)

ઉચ્ચત્કોટિદિવાકરેન્દુનિચયોદ્ભૂતપ્રમાભાસિતાં ।

તામમ્બામનિશં શ્રયામિમનસા શ્રીશંકરેશપ્રિયામ્ ॥
મિથ્યાજ્ઞાનવિઘટનં વિરચિતં જ્ઞાનપ્રદં નાટકં

સન્તસ્તદ્ધિ વિલોકયન્તુ સતતં સારેતરજ્ઞાનિનઃ ॥૭॥

ઉગતા કરોડો સૂર્ય તથા ચંદ્રના સમુદ્ભાંથી
નિકળતી કાન્તિ સમાન તેજ વડે પ્રકાશમાન એવાં
શંકરનીપ્રિયા તથા જગત્ની માતા-પાર્વતીનું મનમાં
ધ્યાન કરી, મિથ્યાજ્ઞાન ઢાળનારૂં, તથા સત્ય જ્ઞાન
આપનારૂં, નાટક મેં રચ્યું છે-તેને સાર અસાર
સમજનારા જ્ઞાની સંત પુરૂષો હંમેશાં જુઓ. (૭)

[નાન્યન્તે સૂત્રધારઃ]

(નાંદી(મંગલાચરણ)થઈરહ્યા પછી સૂત્રધાર બોલેછે-)

અલમતિવિસ્તરેણ । इह खलु भूगोलमण्डनायि-
तभरतखण्डमंडनीभूतविविधविश्रामवाटिकापत्तन-
घोषपर्वतागमबहुलतरसहकारनागपुत्रागनिम्बजम्बीर
प्लक्षपाटीरशालसरलादिविश्रान्तहारीतशब्दायिता-
नेकविद्यागमाघोषघोषायिते गुर्जरालये प्रदेशे विविध-
विद्याविद्योतितान्तःकरणपरमकारुणिकपरमहंसप-
रिव्राजकाचार्यः श्रीदामोदरो भगवत्करुणाकटाक्षो-
त्थितपरमानन्दनिमग्नः सद्गुरुचरणसरोरुहमकर-
न्दास्वादलोलुपान्तःकरणतयोदितमतिः कलिकलु-
षिताधर्माश्रितजनमवलोक्य घृणापरवशः पाखण्ड
धर्मखण्डनाख्यं नाटकमरीरचत्तदभिनेतव्यम् ।

મંગલાચરણ લાંબું કરવાની જરૂર નથી; કારણ કે આ સંસારમાં ખરેખર ભૂગોલના મંડનરૂપ ભરતખંડ છે, અને ભરતખંડના મંડનરૂપ વિવિધ ભાગ બગીચાઓ, શહેરો, વાડાઓ, પર્વતો, નદીઓ, ઘણાં આંખાઓ, નાગકેસર, પુંનાગ, નિંબ, જામફળ, પીંપળો, ચન્દન, સાગ, દેવદાર, વિગેરે વૃક્ષો, શુક વિગેરે પક્ષીઓના નાદથી શબ્દાયમાન તથા અનેક વિદ્યાવાળાં શાસ્ત્રોના શબ્દોથી ગાજતો ગુર્જર દેશ છે, તે પ્રદેશમાં વિવિધ વિદ્યાઓ વડે દેદીપ્યમાન અંતઃકરણ વાળા, ભગવત્કૃપાના કટાક્ષ વડે ઉત્પન્ન થયેલા પરમાનંદમાં મગ્ન રહેનારા, સદ્ગુરૂ ચરણ કમળમાં ઝરતા-પરાગરસનો સ્વાદ લેવામાં લોભી અંતઃકરણ હોવાથી મહા બુદ્ધિમાન થયેલા પરમ કાકુલિક પરમહંસ પરિબ્રાજકાચાર્ય શ્રીદામોદર નામના સંન્યાસીએ, કલિકાલથી દૂષિત થયેલા, અધર્મનો આશ્રય કરનારા, માણસોને ભેઈ, દયાથી પરવશ બની “ પાખંડ ધર્મ ખંડન ” નામનું નાટક બનાવ્યું છે તે ભજવી બતાવવાનું છે.

[સૂત્રધાર इतस्ततोऽवलोक्य गृहं प्रविश्य गृहिणी-
माह्वयति]

(સૂત્રધાર આમતેમ ભેઈને ઘરમાં પ્રવેશ કરી, પોતાની સ્ત્રીને બોલાવે છે.)

સૂત્રધાર:-आर्ये ! इतस्तावत् ।

સૂત્રધાર-હે આર્યે ! પહેલાં અહિં આવો.

(પ્રવિશ્ય-પ્રવેશ કરીને)

નટી-^૧एषास्मि आणवेदु अज्जउत्त ।

નટી-આ રહી, આર્યપુત્ર ! આજ્ઞા આપો.

સૂત્રધાર:-आर्ये ! विदितमेव भवत्या- ।

સૂત્રધાર-હે આર્યે ! આપે જાણ્યુંજ છે કે-

वेदाः काऽपि पलायिताः प्रियतमे वार्तापि न श्रूयते

सांख्यं योगपुराणधर्मनिचयः क्षमान्तर्गतो दृश्यते ।

श्रीमद्वल्लभविट्ठलेशप्रमुखैः श्रुत्यर्थबाधोद्यतैः

प्रोक्तं स्वात्मनिवेदनं युवतिभिःसंदृश्यते साम्प्रतम्॥८॥

હે પ્રિયતમે ! વેદો તો કંઈ જગ્યાએ ભાગી ગયા છે કે તેઓની વાર્તા પણ સાંભળવામાં આવતી નથી, અને સાંખ્ય, યોગ, તથા પુરાણોનો ધર્મતો પૃથ્વીમાં દટાઈ ગયેલો છે, કારણ કે શ્રી વલ્લભ તથા વિઠ્ઠલેશ જેવાઓએ શ્રુતિના અર્થો ઉદ્ઘટા કરી “યુવ-
તિઓએ ગુરૂને પોતાનો આત્મા અર્પણ કરવો” એવું પ્રતિપાદન કરેલું છે, તે હાલ દૃષ્ટીએ પડે છે. ૮

कोचिद्वल्लभविट्ठलेशवचनात् श्रुत्यर्थबाधोद्यताः

केचित्स्वात्ममतेन मूढमतयः स्मृत्युक्तधर्मोज्झिताः ।

केचिच्छूद्रविवेकशून्यहृदया ये वाणिजा गौर्जरा-

स्ते जल्पन्ति महोग्रमन्दमतयः स्वात्मार્पणं योषिताम्॥૯॥

વલ્લભ અને વિઠ્ઠલના વચનથી શ્રુતિના અર્થને

બાધ કરવા તૈયાર થયેલા કેટલાક મૂઢ મતિ વાળા
લોકો પોતાનો મત ખેંચીને સ્મૃતિમાં કહેલા ધર્મોથી
વિમુખ થયેલા છે; અને કેટલાક શૂદ્રસરખા વિવેક
શૂન્ય હૃદયવાળા તથા મહાઉગ્ર મંદમતિ વાળા જે
ગુજરાતના વાણીઆઓ છે તેઓ તો “ સ્ત્રીઓએ
પોતાનો આત્મા ગુરૂને અર્પણ કરવો ” એમ બક-
વાદ કર્યા કરે છે. ૯

તૃષ્ણામોહમદાભિમાનસહિતા બ્રષ્ટાશ્ચયે વાણિજા
બાધન્તે સ્મૃતિશાસ્ત્રવેદવિહિતં ધર્મં પુરાણેરિતમ્ ।
ગંગાશમ્ભુવિનાયકાદિવિબુધાન્ સૂર્યં ચ વિદ્વિષ્ય તે
કામાસક્તવિચેતસો વસુમદે નો બ્રાહ્મણાન્મન્વતે॥૧૦

તૃષ્ણા, મોહ, મદ તથા અભિમાનથી યુક્ત
અને વિષયમાં આસક્ત હોવાથી મગજના ફરેલા
બ્રષ્ટ વાણીઆઓ-સ્મૃતિ, શાસ્ત્ર, વેદ તથા પુરાણોમાં
કહેલા ધર્મનો બાધ કરે છે અને ગંગા, શંભુ, ગણ-
પતિ તથા સૂર્ય આદિ દેવતાઓનો દ્વેષકરી, પૈસાના
મદમાં બ્રાહ્મણોને માનતા નથી. ૧૦

पूर्वे या निहताऽपि रावणचमूः सेनामुखे वानरैः
सा जाताः कलिकालरूपसदृशाः शूद्रा अमी राक्षसाः
ते सर्वे सुतरां भजन्ति सुरतं श्रीकृष्णनामाश्रया-
ज्जल्पन्त्यत्र जनं विलोक्य सुभगं स्वात्मार्षणं वैष्णवे॥११॥

પૂર્વે રણસંગ્રામમાં વાનરાઓએ રાવણની સેના

મારી હતી તે સેના કલ્પિકાલના રૂપ સદૃશ શૂદ્ર
રાક્ષસો રૂપે જન્મી, તે, સર્વે રાક્ષસો નિરંતર મૈથુ-
નજ ચાહે છે અને સુંદર સ્ત્રીને જોઈને બોલે છે કે-
શ્રીકૃષ્ણના નામનો આશ્રય કરી, સુંદર સ્ત્રીએ
વૈષ્ણવને પોતાનો આત્મા સમર્પણ કરવો.

યે વર્ણસદ્ગુરભવાઃ શ્રુતિપાઠકાસ્તે

શુદ્ધે કુલે યજનયાજનકારકાસ્તે ।

નો મન્વતે દ્વિજવરાનથ તાપસાસ્તે

ગ્રામેઽશુભા નિવાસિતાઃ કલિરાક્ષસાસ્તે ॥૧૨॥

જે વર્ણ સંકરોથી ઉત્પન્ન થયેલા છે તે રાક્ષસો,-
વેદ ભણવા વાળા, શુદ્ધ કુલમાં ઉત્પન્ન થયેલા તથા
યજન યાજનાદિ ક્રિયાઓ કરવા વાળા તપસ્વી શ્રેષ્ઠ
બ્રાહ્મણોને માનતા નથી તેથી તેઓ ગામમાં
અશુભ તરીકે રહેનારા કલ્પિકાલના રાક્ષસો છે
એમ જાણવું. ૧૨

નટી-^૧ અચ્ચરિયં, અચ્ચરિયં જેણ વેદ ધર્મ પરિહરિય
લોઆ ઉત્પદે ણિણશિદા ।

નટી- આશ્ચર્ય છે આશ્ચર્ય છે કે, જેણે વેદ ધર્મનો
ત્યાગ કરી લોકોને અવળે માર્ગે ચડાવ્યા !

સૂત્રધાર:-અયે ! નરલોકવિહમ્બનં કલિપ્રવર્તનં પદ્ય ।

સૂત્રધાર- અરે ! નર લોકને ઠગનાર કલ્પિકાલનું
પ્રવર્તન જુઓ.

૧. આશ્ચર્યમાશ્ચર્ય યેન વેદધર્મે પરિહૃત્ય લોકા ઉત્પથે
નિવેશિતાઃ ।

ધર્મઃ ક્વાપિ લયં ગતોઽવનિતલે સત્યં ક્ષમા શીલતા
દાક્ષિણ્યં કલિકાલસંગતિગતં વાર્તાઽવશેષા શ્રુતિઃ ।
શ્રીમદ્વિઢ્વલમાનમન્તિ મનુજાઃ સત્કૃત્ય ગાયન્તિ ચ
ધર્માધર્મવિવેકશૂન્યમનસા વેદેઽવ્યવદ્વસ્પૃહાઃ ॥૧૩॥

ધર્મ તો પૃથ્વીમાં ક્યાંય ધુપાઈ ગયો છે,
સત્ય, ક્ષમા, શીલતા તથા દાક્ષિણ્ય-કલ્પીકાલની
સોખતમાં મળી ગયેલાં છે, શ્રુતિ, માત્ર વાર્તારૂપે
ખાડી બચેલી છે, માણસો શ્રીમદ્વિઢ્વલને નમે છે
અને તેનો સત્કાર કરી ગાન કરે છે. તથા ધર્માધ-
ર્મમાં વિવેક શુન્ય મનવડે વેદોની ઇર્ષ્યા કરી
રહેલા છે. ૧૩

કો ધર્મઃ શ્રુતિસંમ્ભવઃ કલિયુગે નામૈકસારં હરે-
ર્મિથ્યાસ્વર્ગગતિપ્રલોભનપરા હિંસૈકકર્માશ્રયાઃ ।

સત્યં જ્ઞાનમસત્યવસ્તુઘટનાત્પાલ્લવદ્વાશયા

નો જાનન્તિ શિવેતરાપનુતયે શ્રીવલ્લભેશોક્તિઃ ॥૧૪॥

કલિયુગમાં વેદમાંથી ઉત્પન્ન થયેલો કયો ધર્મ
છે કે, કેવળ હરિનું નામ લેવું એજ ઉત્તમ ધર્મ છે,
અને ખોટા સ્વર્ગ ગમનના લોભથી ઠગાયેલાં
માણસો (યજ્ઞાદિકમાં) હિંસાકર્મનોજ આશ્રય
કરવાવાળાં બન્યાં છે, એ પ્રમાણે પાપકર્મમાં જેનું
ચિત્ત લાગેલું છે એવા તે લોકો સત્યજ્ઞાનને અસત્ય
વસ્તુ સાથે ઘટાવવાથી પાપોના નાશ માટે શ્રી વલ્લ-
ભની ઉક્તિથી સત્ય વસ્તુને જાણી શકતા નથી. ૧૪

કઃ સૂર્યઃ કો ગણેશઃ કલિકલુષહરા કા શિવા કશ્ચ શમ્ભુઃ
 કિંદાનં કિંચતીર્થં કથમિતિ યજનં પૂજનં દેવતાનામ્ ।
 અસ્માકં શ્રીમુરારેશ્વરણકમલયોર્દાસદાસાભિધાનાં
 મુગ્ધસ્ત્રી કક્ષદેશે વસતુ ચ સતતં ભાવનં નો દ્વિતીયમ્ ॥૧૫

સૂર્ય કોણુ ? ગણેશ કોણુ ? કલ્પીયુગના પાપો
 હરનારી શિવા કોણુ ? તથા શંભુ કોણુ ? તેને અમે
 જાણુતા નથી. કયું દાન ? કયું તીર્થ ? કયું યજન ?
 તથા બીજા દેવતાઓના પૂજનની શી જરૂર છે ?
 શ્રીમુરારીના ચરણુ કમલના દાસના દાસના નામને
 ધારણુ કરનારા અમારા કુક્ષિના પ્રદેશમાં (પડખામાં)
 હમેશાં મુગ્ધ સ્ત્રી રહેો, બસ ! એજ અમારા મનની
 ભાવના છે, બીજી ભાવના નથી. ૧૫

एवं स्वबुद्ध्योत्पन्ननानाविकल्पविवादकुतर्क-
 कुशास्त्रान्तरितमनसो मध्ववल्लभविट्टलादिप्रणिता-
 ध्वनि प्रस्थिता लोकाः श्रुतिस्मृतिपुराणोक्तान्धर्मान्वा-
 तावशेषान्कुर्वन्ति ॥

એવી રીતે પોતાની બુદ્ધિ વડે ઉઠાવેલા નાના
 પ્રકારના વિકલ્પો, વિવાદો તથા કુતર્કોથી કુશાસ્ત્રોમાં
 જેઓનું મન પરોવાયેલું છે એવા તે લોકો, મધ્વ,
 વલ્લભ તથા વિટ્ટલાદિકોએ બનાવેલા પંથમાં ચાલતા
 થયા છે અને શ્રુતિ, સ્મૃતિ તથા પુરાણોમાં કહેલા
 ધર્મોને ફક્ત વાર્તા રૂપે કરી રહેલા છે.

નદી—^૧ હદ્દિ હદ્દિ, મધ્વવલ્લભવિઠ્ઠલાણ વેયધમ્મ કથં
પરિહરિજ્જયિ ?

નદી—હાય ધિક્કાર છે ! હાય ધિક્કાર છે ! મધ્વ,
વલ્લભ, તથા વિઠ્ઠલે-વેદ ધર્મ કેમ છોડ્યો ?

સૂત્રધાર—પાખણ્ડાઃ કિં ન કુર્વાન્તિ ?

સૂત્રધાર—પાખંડીઓ શું કરતા નથી ?

અન્તસ્તમો બહી રાગો લોકમધ્યે તુ સાત્ત્વિકઃ ।

કલૌનામહરેઃ શ્રિત્વા પાખણ્ડઃ પ્રકરોત્પલમ્ ॥૧૬॥

અંદર તમો ગુણ, બહાર રજોગુણ, તથા લોકોની
વચ્ચે સત્ત્વગુણ ધારણ કરી, કળીયુગમાં કેવળ હરિ-
નામનો આશ્રય લઈ પાખંડીઓ ઘણો પ્રપંચ
કરે છે. ૧૬.

નદી—^૧અજ્જઉત્ત ! કરાજ પાવુંદા અકથં ઉત્પાદિદા
एषा मुपदि कुदो भविस्मदि ?

નદી—આર્યપુત્ર ! કળીયુગમાં પાખંડો કેમ ઉત્પન્ન
કર્યા, તેઓની આ સંસારમાં ઉત્પત્તિ કેમ થઈ ?

સૂત્રધાર—

पूर्व ये कामलोला हरनयनभवेनाग्निना दग्धकामाः ।

शप्ता ये देवमुख्या मधुपवनहुताशास्त एवाशु जाताः ॥

૧-હાધિક્ હાધિક્ ! મધ્વવલ્લભવિઠ્ઠલૈર્વેદધર્મઃ કથં
પરિહૃતઃ ?

૧-આર્યપુત્ર ! કલૌ પાખણ્ડાઃ કથમુત્પાદિતાઃ । एषा-
मुत्पत्तिः कुतोऽत्र जाता ? ॥

एते मध्वादिसंज्ञाः श्रुतिपथरिपवः प्रद्विषन्तो द्विजान्ये ।
नो बुद्धयन्ते शिवादीन्कलिकलुषहराँस्तापसान् द्विषान्तः॥

પૂર્વે વસન્ત, પવન તથા અગ્નિ રૂપ દેવ મુખ્યે
કામથી પરવશ થઇ શંકરની સમાધિ છોડાવવા
તૈયાર થયા હતા, ત્યારે શંકરે ત્રીજા નેત્રમાંથી અગ્નિ
ઉત્પન્ન કરી તેઓને બાળી ભસ્મ કર્યા પછી શાપ
આપ્યો હતો તેઓ સંસારમાં તાત્કાલિક જન્મી
મધ્વ, વલ્લભ તથા વિઠ્ઠલેશનું નામ ધારી વેદ માર્ગના
શત્રુઓ બની બ્રાહ્મણોનો દ્વેષ કરે છે; કલ્પીયુગના
પાપોને હરનારા શિવાદિ દેવતાઓને બાણુતા નથી
અને તપસ્વિઓની સાથે વૈર કરે છે. ૧૭.

कण्ठिकाम्बरधरीविराजितायोनिसाम्पतिलकाङ्गललाटाः
पापरूपवपुषः कलिपूरा वेदधर्मसरणीपरिभ्रष्टाः ॥१८॥

કંઠી તથા ઉપરણા ધારવાથી શોભવાવાળા,
ચોની સમાન તિલકથી લલાટને ચિહ્નિત કરનારા,
પાપી શરીરરૂપી કલ્પીયુગથી ભરેલા, વેદ ધર્મના
માર્ગથી ચોતરફથી ભ્રષ્ટ થયેલા, એવા લોકો પૃથ્વી
ઉપર ભાર રૂપે રહેલા છે. ૧૮.

बौद्धजैनमतमाश्रयन्ति ये ये अश्रयन्ति मधुविठ्ठलेरितम् ।
ते श्रुतिं दिविपदप्रदायिनीं प्रद्विषन्ति नरकाश्रयोत्सुकाः॥१९॥

જે લોકો બૌદ્ધ તથા જૈન મતનો આશ્રય કરે
છે તથા જે લોકો મધ્વ તથા વિઠ્ઠલનું કહેવું માને
છે, તે નરકમાં પડવાને તૈયાર થયેલા લોકો-સ્વર્ગમાં
ઉત્તમ સ્થાન આપનારી શ્રુતિનો દ્વેષ કરે છે. ૧૯.

(નેપથ્યે-પડદાની અંદર)

આઃ ભરતાધમ ! સર્વજ્ઞાનસ્માન્નિદસિ ! ?

અરે નીચ નાટકીયા ! તું અમારી સર્વજ્ઞાની નિંદા કરે છે ! ?

નટી-^૧અજ્ઞાત ! કોણે રક્ષસો ???

નટી-આર્યપુત્ર ! આ રક્ષસ કોણ છે ???

સૂત્રધારઃ-આર્યે ! નાણ્યં રાક્ષસઃ કિન્તુ મહામોહઃ વર્તિતો દિગમ્બરસિદ્ધાન્તઃ । સર્વથા પરિહરણીયમેવાસ્ય દર્શનમિતિ ॥

સૂત્રધાર-આર્યે ! આ રક્ષસ નથી, પણ મહામોહે મોકલેલો દિગંબર સિદ્ધાન્ત છે; સર્વ પ્રકારે તેનું દર્શન તજવા યોગ્ય છે.

(નિષ્ક્રાન્તૌ (એમ કહી સૂત્રધાર તથા નટી ચાલ્યાં ગયાં)

(હિતિ પ્રસ્તાવના-પ્રસ્તાવના પુરી થઇ)

[તતઃ પ્રવિશતિ યથાનિર્દિષ્ટો દિગમ્બરસિદ્ધાન્તઃ]

ત્યારબાદ જે પ્રમાણે વર્ણન કરેલું છે એવોજ દિગંબર સિદ્ધાન્ત પ્રવેશ કરે છે.

દિગમ્બરસિદ્ધાન્તઃ-નમો અરિહંતાણં । રે રે શ્રાવકાઃ શ્રુણુધ્વમ્

૧ આર્યપુત્ર । કોણ્યં રાક્ષસઃ ?

દિગંબર સિદ્ધાન્ત-અરિહંત દેવને નમસ્કાર. છે.
 (એમ બોલીને શ્રાવકોને કહે છે કે)-હે હે શ્રાવકો
 સાંભળો.

મલમરિતશરીરે કીદગાચારશુદ્ધિઃ
 સતતકલુષભાજાં જાયતે વા નરાણામ્ ।
 વિમલતરમહાત્મા નિત્યશુદ્ધસ્વરૂપ
 ઋષિપરિવરણેન જ્ઞાયતે વૈ સ્ફુટં ચ ॥૨૦॥

નિરંતર પાપો કરનારાં પ્રાણીઓને મલથી
 ભરેલાં શરીરની આચારથી શુદ્ધિ કરવાનું શું પ્રયો-
 જન છે ? કારણ કે-આત્માતો અત્યંત વિમલ, નિત્ય,
 તથા શુદ્ધસ્વરૂપ વાળો છે, તેનું સ્ફુટ જ્ઞાનતો ઋષિ-
 ઓનું પરિવરણ કરવાથી થાય છે. ૨૦

(આકાશ) કિં ભરત ! ઋષિપરિવરણમિતિ-

(આકાશ સામે જોઈ) કેમ ભરત ! ઋષિ પ-
 રિવરણ શું કહેવાય છે તે કહે-

દૂરાત્પાદતલે નતિઃ સુવિધિના સત્કારતો ભોજનં
 મિષ્ટં સ્વાદુતરાન્નમેવ મધુરં પાનં તતઃ સેવનમ્ ॥
 ર્હૃદ્યાં સ્વલ્પતરાઽપિ નૈવ કુલિનૈર્દારૈઃ સમં ક્રીડતામ્
 કાર્યં સ્વચ્છમનઃ પ્રમોદબહુલં ત્વેતદ્દષીણાં મતમ્ ॥૨૧॥

સારીવિધિ પ્રમાણે દૂરથી ગુરૂના ચરણમાં ન-
 મસ્કાર કરવા, અનેક સ્વાદ વાળું મિષ્ટાન્ન ભોજન
 કરવું, પછી મીઠાં પાનોનું સેવન કરવું. જરાપણ

ઠીર્યા કરવી નહિ; કુલીન દારાઓની સાથે આનંદ
કીડા કરવી, તથા અત્યંત ખુશ થઈ મન સાફ
રાખવું-એવા ઋષિના મતને ઋષિ પરિવરણ કહે
છે. ૨૦

‘મન્તો ન યન્તો નહિ કિં પિસાળો

જાણંતિ નોમં ગુરુ અપ્પશાયો ।

મથં પિઆમો મહિલં ભજામો

મૌષં વજામઃ ગુઅમગ્ગ અગ્ગઃ

॥૨૧॥

હું મંત્ર યંત્ર કાંઈપણ જાણતો નથી, ફક્ત
ગુરુપ્રસાદને જાણું છું. મધપીઉં છું અને મહિલાને
બળું છું તેપણ ગુરુદેવના પ્રસાદથી મોક્ષમાં
જઈશ. ૨૧.

રમ્યં હર્મ્યતલં નવા સુનયના સ્વચ્છન્દપાનં ગૃહે

વાસઃ સ્વચ્છતરં મનોહરકથાઃ સ્વાપો યુવત્યા સમમ્ ।

ભોજ્યં પેયમહર્નિશં ચ વણિજાં નારીભિરાશ્લેષકં

પ્રાપ્તઃ સ્વર્ગં હૈવ નઃ પ્રતિદિનં વ્યર્થં તદર્થં શ્રમઃ ॥૨૨॥

સુંદર હવેલીઓ, નવીનસુંદર નેત્રવાળી લલનાઓ,
ઘરની આંદર ધર્યાનુસાર પાન, અત્યંત સ્વચ્છ
રહેવાનો વાસ, મનોહર કથાઓ, યુવતીઓની સાથે

૧ મન્ત્રં ન યન્ત્રં નહિ કિંચ જાને

જાનેઽહમેકં ચ ગુરોઃ પ્રસાદમ્ ।

ભજે નવોઢાં મદિરાં પિબામિ

મોક્ષં ગમિષ્યામિ ગુરોઃ પ્રસાદાત્ ॥૨૨॥

શયન, દરરોજ વાણીઆઓની સ્ત્રીઓ સાથે ઉત્તમોત્તમ
લોજન તથા પાન કરી તેઓનું આલિંગન કરવું-એ-
વું એવું હોવાથી-અમને અહિંજ સ્વર્ગ છે, તોપછી
તેના સાડ પ્રયત્ન કરવો તે ફેકટ છે. ૨૨.

(નેપથ્યે-પડદામાંથી)

કોડ્યમસ્માકં ધર્મે વદતિ ? આ કોણ અમારા ધર્મનું
વિવેચન કરે છે ?

દિગમ્બર:-સૌગતોડ્યમ્ (ઇતિનિષ્ક્રાન્તઃ)

દ્વિમંજર-એતો સૌમત છે (એમકહી નીકળી જાયછે)

[તતઃ પ્રવિશતિ પુસ્તકહસ્તો બટુકાગમઃ]

[ત્યારપછી હાથમાં પુસ્તક લીધેલો બટુક પ્રવેશ કરેછે]

પ્રવેશકઃ (વિચિન્ત્ય-વિચાર કરીને) મો મો ઉપા-
સકાઃ શ્રૂયતામ્

અરે અરે ઉપાસકો ! સાંભળો.

સાક્ષાદિદં ક્ષણિક મન્તરજ્ઞાનગમ્યં યત્ર સ્થિતા બ-
હિરિવ પ્રતિભાન્તિ ભાવાઃ। સૈષોડ્યુના વિગલિતોઽસ્ત્રિ-
લવાસનત્વાન્નિઃસન્તતિઃ-સ્ફુરતિ નિર્વિષયોઽપરાગઃ ॥૨૪

પ્રવેશક-આખું જગત્ ક્ષણિકવાદથી ભરેલું છે તે
અન્તર્જ્ઞાનથી જાણી શકાય છે અને આ
જગત્ની અંદર રહેનારા સર્વ પદાર્થો તો
બહારની દૃષ્ટિએ માત્રમ પડે છે, પણ
જો વાસનાથી અખિત્ત પદાર્થોનો મોહ
મટી જાય તો સંતતિ રહિત વિષય વગ-
રનું શુદ્ધ જ્ઞાન આપો આપ સ્ફુરાય-
માણુ-થાય છ. ૨૪

(પરિક્રમ્ય—પ્રદક્ષિણા કરીને)

સશ્લાઘં-સાધુરેવાયં સૌગતો ધર્મઃ ।

યત્ર સૌલ્યં ચ મોક્ષશ્ચ ।

હું હિંમત ધરીને કહું છું કે—આ સૌગત (બુદ્ધ) ધર્મજ સારો છે, કારણ કે તેમાં સુખ તથા મોક્ષ રહેલાં છે.

તથાચ—

આવાસો નિલયં મનોહરમભિપ્રાયાન્ કૂલા વણિહ્-
નાયો વાઙ્છિતકાલમિષ્ટમશનં શય્યા મૃદુપ્રસ્તરાઃ ।

અદ્વાપૂર્વમુપાસતે યુવતયઃ કૃતાઙ્ગરાગોત્સવૈઃ

ક્રીડાનન્દભરૈર્વ્રજન્તિ યમિનાં જ્યોત્સ્નોત્સવા રાત્રયઃ ॥૨૪

મનોહર પ્રસર રહેવાનું સ્થાન, મનના અભિ-
પ્રાયને અનુકૂળ ચાલનારી વાણીઓની સ્ત્રીઓ,
સમય સમય પ્રમાણે વાંછેલું પ્રિય ભોજન, સુંદર
ઓછાડોથી બીછાવેલી કોમળ શય્યાઓ, તેમાં નવ
યુવતીઓ, અંગમાં તેલ કુલેલ, અત્તર, અંબર,
કસ્તુરી વિગેરે લગાવી શ્રદ્ધા પૂર્વક ઉપાસના કરે
છે. એવી અંદ્રમાની જ્યોત્સ્નાના ઉત્સવવાળી રાત્રિઓ
યતિઓની અનેક આનંદની કીડામાં પસાર થાય
છે. ૨૪.

(આકાશે-આકાશ સામું બેઠને)

મો મો ઉપાસકા મિશ્રવશ્ચ શ્રૂયતાં

મગબતઃ સુગતસ્ય વાક્યાનૃતઃ

રે રે ઉપાસકો તથા સંન્યાસીઓ ! ભગવાન
બુદ્ધનું વચનામૃત સાંભળો.

(પુસ્તક વાંચયતિ—પુસ્તક વાંચે છે.

પર્યામ્યહં ભિક્ષુકો દિવ્યેન ચક્ષુષા લોકાનાં
સુગતિં દુર્ગતિંચ । ક્ષણિકાઃ સર્વે સંસ્કારાઃ । નાયમા-
ત્મા સ્થાયી । તસ્માદ્ભિક્ષુષ્ટ દારાનાક્રમત્સુ નેર્ષિતવ્યમ્ ।
ચિત્તમલં હિ યદીર્ષા ॥

હું ભિક્ષુક (સંન્યાસી) દિવ્યચક્ષુથી લોકોની
સારી-નરસી ગતિને જોઈ શકું છું. આ સર્વે
સંસ્કારો ક્ષણિક છે. આત્મા સ્થાયી નથી; એટલા
માટે સંન્યાસીઓ દારાનું સેવન કરતા હોય તેઓને
જોઈ ધર્મ્યા કરવી નહિ; કારણકે ધર્મ્યા એ ચિત્તનો
મેલ છે—(એમ બોલીને)—

નેપથ્યાભિમુખમવલોક્યોપાસકાન્ ભિક્ષૂંચ નિર્ભર-
માલિન્ગય તિષ્ઠતિ

પદદાની સામે જોઈ ઉપાસકો તથા સંન્યાસી-
ઓને અતિ પ્રેમ પૂર્વક આલિંગન કરી પદદાની
બાજુમાં ઉભો રહે છે.)

તતઃ પ્રવિશતિ વૈષ્ણવનામધારી પુરુષઃ

ત્યારબાદ વૈષ્ણવ નામધારી પુરુષ પ્રવેશ કરે છે.)
વૈષ્ણવઃ—

કળ્થે કર્ણે ચ હસ્તે કટિતટવિષયે મસ્તકે કાષ્ઠમાલાં
વૃન્દાયાઃ સંદધાનો મૃગપદસદૃશં ચન્દનં વૈ લલાટે ।

રાધાકૃષ્ણેતિ જલપન્ શ્રુતિપથવિમુખો વૈદિકાન્મત્સ-
માનઃ સ્ત્રીવૃન્દૈઃ કામપૂરૈઃ પ્રતિપદમિલિતૈ-

વૈષ્ણવીં ચુમ્બમાનઃ ॥૨૫॥

વૈષ્ણવ:-કંઠ,-કર્ણ,-હસ્ત,-કમર તથા મસ્તકમાં
તુલસી કાષ્ઠની માળા પહેરેલો, લલાટમાં મૃગના
પગ સરખું તિલક તાણેલો, મુખથી રાધા કૃષ્ણ
બોલતો, વેદ માર્ગથી વિમુખ બનેલો અને વેદ
માર્ગાનુયાયીઓની-નિન્દા કરતો, અને કામ પૂરવા-
વાળી તથા પગમાં પગ મેળવનારી સ્ત્રીઓના ટો-
ળાંની સાથે વૈષ્ણવી સ્ત્રીનું ચુંબન કરતો પ્રવેશ
કરે છે. ૨૫.

મો મો વૈષ્ણવાઃ શ્રૂયતામ્ ।

રે રે વૈષ્ણવો ! સાંભળો.

આલિંગનં મુજનિબન્ધનમાયતાક્રયાઃ

સ્વચ્છન્દપાનમશનં ન પરસ્વભેદઃ ।

સ્વાત્માર્પણં યુવતિભિર્ગુરુષુ પ્રયુક્તં

ધન્યં ચ વૈષ્ણવમતં મુધિ મુક્તિહેતુ ॥૨૬॥

જેમાં બાથ લીડીને દીર્ઘનેત્રવાળી સ્ત્રીઓને
આલિંગન કરવાનું કહ્યું છે, ઇચ્છા પ્રમાણે પાન તથા
ભોજન કરવાનું કહ્યું છે, અને જેમાં પોતાની અને
પારકી સ્ત્રીનો ભેદ રાખેલો નથી, યુવતિઓને
પોતાના ગુરુઓને આત્માનું અર્પણ કરવાનું કહ્યું
છે, એવા મુક્તિના કારણરૂપ વૈષ્ણવમતને પૃથ્વીપર
ધન્યવાદ છે. ૨૬

દેહો ગલત્પુરિષમૂત્રમલાયનઃ કિં

સ્નાતો જલૈઃ સકલતીર્થઘ્નૈઃ શુચિર્ન ।

જીવો સદૈવ વિમલો નહિ તત્ર ભેદઃ

સ્નાનં હિ મન્દમનસાં ન ચ વૈષ્ણવાનામ્ ॥૨૭॥

મદ્દ મૂત્રથી ભરેલો દેહ શું બધાં તીર્થોમાંથી
લાવેલા જળ વડે નવડાવવાથી પવિત્ર થાય છે ?
નહિંજ. અને જીવ તો સદા પવિત્રજ છે, તેમાં કંઈ
લેદ નથી, માટે મૂદ્દ મનવાળાઓને સ્નાન કરવાનું
છે. વૈષ્ણવોને નહિ. ૨૭

લોકો વિકર્મનિરતઃ સ્વલુ પાપકર્મા

વેદોક્તમેવ મનુતે ન ચ વૈષ્ણવોક્તમ્ ।

મુક્તિપ્રદં સકલસારમલૌકિકં ચ

મુક્તિઃ સ્થિતા કરતલે કિલ વૈષ્ણવાનામ્ ॥૨૮॥

પાપ કર્મ કરવાવાળાં લોકો ખરેખર ઉદ્ધર્તા
કર્મમાંજ પ્રીતિ રાખવાવાળાં બની ગયેલાં છે, તેથી
વેદમાં કહેલું છે, તેને જ માને છે; પરંતુ અલૌકિક
સઘળાના સારભૂત તથા ભુક્તિ (ભોગ) આપનારા
વૈષ્ણવ મતને માનતા નથી, વૈષ્ણવ મતમાં તો મુક્તિ
હથેલીમાંજ રહેલી છે. ૨૮

કિં શ્રાદ્ધેન જલાઞ્જલેશ્ચિરતરં શોકાનલેનાપિ કિં

પ્રાપ્તાનાં મરણં ગતેષુ પ્રકૃતિં સૂતેષુ મૃત્કુમ્ભવત્ ।

નૈવાસીન્નહિ જાયતે ન ભવિતા બુદ્ધસ્વભાવો હિ સઃ

પ્રત્યક્ષં સ્વલુ દૃશ્યતે મુચિ નૃભિ દેહસ્ય નાશો ભવેત્ ॥

મરણ પામેલાં પ્રાણીઓની પછવાડે જલાંજલિ આપી શ્રાદ્ધ કરવાથી કે મહાશોક કરવાથી શું થવાનું છે ? કારણકે માટીનો ઘડો જેમ માટીમાંથી ઉત્પન્ન થાય છે, અને કુટે છે ત્યારે જેમ પાછો માટીમાં મળી જાય છે, તેમ પૃથ્વી, જળ, તેજ, વાયુ તથા આકાશ એ પાંચ તત્ત્વો એકઠાં થાય છે ત્યારે દેહ ઉત્પન્ન થાય છે અને પાંચે તત્ત્વો જ્યારે જુદાં પડી જાય છે ત્યારે તેનો નાશ થયો એમ કહેવાય છે, ખાકી આત્મા છે તે તો દેહરૂપે હતો નહિ, ઉત્પન્ન થયો નથી, તેમ થશે પણ નહિ એ તો નિરંતર પ્રકાશિત રહેવાવાળો છે અને એજ પ્રમાણે માણસો પોતાની આંખથી હમેશાં જુએ છે કે દેહનો નાશ થાય છે.

આદાવન્તે ચ યન્નાસ્તિ વર્તમાનેઽપિ તત્તથા ।

નાસીત્પૂર્વે ન પશ્ચાચ્ઘટાઘટમિદં જગત્ ॥૩૦॥

આદિ તથા અંતમાં જે નથી, તેવીજ રીતે વર્તમાનમાં પણ તે નથી, ને પહેલાં હતું નહિ, અને પાછળથી પણ રહેવાનું નથી, એવું આ જગત્ નાશવંત છે. ૩૦

નાસ્તિ પરલોકો, દેહે ભગ્ને મુક્તિઃ,

દેહે સુખિનિ સ્વર્ગો દુઃખિતે નરકઃ ॥

પરલોક છે નહિ, દેહ નષ્ટ થયા પછી મુક્તિ થાય છે, દેહ સુખી રહે તો સ્વર્ગ અને દુઃખી રહે તો નરક છે.

[નેપથ્યે-સકલાઽધર્મમૂલો વલ્લભો વૈષ્ણવનામ-ધારી પ્રવિશતિ]

(પડદામાંથી સ્વધળા અધર્મેનું મૂળ તથા વૈષ્ણવ નામધારી વલ્લભ આવે છે.)

વલ્લભ:-મો મો વૈષ્ણવાઃ ! સમ્યક્ શ્રૂયતાં નો ધર્મઃ॥

વલ્લભ:-રે ! રે ! વૈષ્ણવો ! આપણો ધર્મ સારી રીતે સાંભળો.

નો ધર્મો નૈવ વેદાઃ શ્રુતિમુખમણિતા-

નૈવ યજ્ઞાઃ કદાચિ-

ન્નો ગઙ્ગા નૈવ શમ્ભુરથ ન ગણપતિર્નૈવ દુર્ગાઽવિલેશી ।

નો સૂર્યો નો સુરેશો નહિ વિધિતનયા નૈવ વિપ્રાઃ
શિવા સ્યાદસ્માકં વાલ્લભાનાં ગુરુચરણમવા પાદુકા
યોષિતશ્ચ ॥૩૧॥

અમારા વલ્લભ ભતમાં ધર્મ, વેદો, વેદાદિમાં
કહેલા યજ્ઞો, ગંગા, શંભુ, ગણપતિ, અખિલ જગ-
તની ઇશ્વરી દુર્ગા, સૂર્ય, સુરેશ્વર (ઇન્દ્ર), સરસ્વતી,
બ્રાહ્મણો કે પાર્વતીને માનવાનું નથી, પરંતુ ફક્ત
ગુરુચરણની પાદુકાઓ તથા સ્ત્રીઓને જ માનવાનું છે.

પાદુકાં ગુરુપદાગ્રલમ્બિનીં

દાયિનીં સકલ ભોગસમ્પદામ્ ।

હારિણીં મલમઘૌઘમંહસાં

ચિન્તયન્તિ સતતં સુખેપ્સવઃ ॥ ૩૨ ॥

ગુરુના ચરણ કમલની આગળ રહેવાવાળી,
સમગ્ર લોગ તથા સંપત્તિઓને આપવાવાળી, અને

પાપના મેલ તથા દુઃખના સમૂહને હરવાવાળી પાદુ-
કાનું સુખ ચાહનારા પુરૂષો સદા ધ્યાન કરે છે ૩૨
પાદુકા ભવભયાર્તિનાશિની

સૈવ ભક્તિરિહ દેહધારિणी

પાપમૂલઘનનૈકચન્દ્રલા

સૈવ સંશ્રયવતાં ત્રિવર્ગદા ॥ ૩૩ ॥

તે પાદુકા, આશ્રય કરનારાઓના સંસારના
ભયનો નાશ કરવાવાળી છે, તેજ આ સંસારમાં દેહ
ધારિણી ભક્તિ છે, અને પાપનું મૂલ ઉખેડવામાં
ચંચળ છે, એવી ત્રિવર્ગ (ધર્મ, અર્થ, કામ,) ને
આપવાવાળી પાદુકા જ છે.

બ્રહ્મા વિષ્ણુસદાંશિવૌ ગણપતિ ગૌરી દિનેશઃ શશી
યે તે વાસવવાયુભૈરવમુખા દેવાઃ સમસ્તા અપિ ।

ભૂતં ભાવિ ભવચ્ચ વિશ્વમશ્વિલં ચંદં ચરં સ્થાવરં
સર્વં શ્રીગુરુપાદુકૈવ વિમલા ભુક્તિપ્રદા સા નૃણામ્ ॥૩૪

બ્રહ્મા, વિષ્ણુ, સદાશિવ, ગણપતિ, ગૌરી, સૂર્ય,
ચંદ્ર, ઇંદ્ર, વાયુ, તથા ભૈરવાદિ સઘળા દેવતાઓ,
ભૂત, ભવિષ્ય, તથા વર્તમાન, અને આ આખું
સ્થાવર જંગમાત્મક જગત્ સઘળું ગુરૂ પાદુકાજ છે,
તે પવિત્ર પાદુકા માણસોને ભુક્તિ (ભોગ) આપ-
નારી છે. ૩૪

યે વૈ શ્રીગુરુપાદુકાર્ચનરતાસ્તે તીર્થમૂતાઃ સ્વયં
ગંગાચાસુ નદીષુ તે હિ સતતં સ્નાતા નરેષૂત્તમાઃ ।

દત્તં દાનમનેકધા હવિરપિ હૂતં મહાગ્રૌ સદા
પૂતાસ્તે ભવમીતિભઙ્ગનિપુણાઃ પૂર્ણાઃ સતાં સંગતાઃ ॥

જે લોકો ગુરૂ પાદુકાના પૂજનમાં પ્રીતિવાળા થયેલા છે, તે પોતે તીર્થ રૂપજ થયેલા છે, તેઓ ગંગા વિગેરે નદીઓમાં નાહીને માણસોમાં ઉત્તમ થયેલા છે, તેઓએ અનેક પ્રકારનું દાન કર્યું, મહા અગ્નિમાં હોમ કર્યો અને આ સંસારના ભયમાંથી છુટી ગયા; કરણ કે તેઓ સત્પુરૂષોની સોબતમાં મળેલા છે. ૩૫

ન વિષ્ણુર્ન રુદ્રો ન ધાતા ન સૂર્યો

ન વૈ દેવતા ક્વાપિ તીર્થં ન કિંચિત્ ।

ન દાનં દિજેભ્યો ન માન્યા દિજા વૈ

પરં શ્રીગુરોઃ પાદુકા મુક્તિમાજામ્ ॥૩૬॥

વિષ્ણુ, રુદ્ર, ધાતા, સૂર્ય, દેવતા, તીર્થ, બ્રાહ્મણોને દાન, અને બ્રાહ્મણોને માનવાનું નથી, પરંતુ ફક્ત શ્રીગુરૂની પાદુકાજ મુક્તિ ઇચ્છનારાઓએ માનવાની છે. ૩૬

(તતો દ્વારપાલઃ પ્રવિશ્ય

ત્યાર પછી દ્વારપાલ પ્રવેશ કરી કહે છે કે)

મો સ્વામિન્ । સકલસૌન્દર્યમનોહારિણી નઃ
સ્વામિની શ્રદ્ધા દ્યાર્યાસ્તે ।

હે સ્વામી ! સમગ્ર સૌન્દર્યથી મનને હરણ કરવાવાળી અમારી સ્વામિની શ્રદ્ધા દ્વાર પાસે ઉભી છે.

વલ્લભ:-અહો । સમ્યગ્જાતં સા વૈષ્ણવાન્ પવિત્રીક-
રિવ્યતીતિ-ભો દ્વારપાલ પ્રવેશય તામ્ ।

વલ્લભ:-અહો ! બહુ સાફ થયું. તે વૈષ્ણવોને
પવિત્ર કરશે. અરે દ્વારપાલ ! તેને અહિં લાવ.

(તતો દુન્દુભિનાદેન સમં પ્રવિષ્ટા-
પછી નગારાના નાદની સાથે તે શ્રદ્ધાએ પ્રવેશ કર્યો
વલ્લભ:-સહર્ષમ્ તદનુરૂપી શ્રદ્ધા ચ ।

વલ્લભ પણ ખુશ ખુશ !! અને શ્રદ્ધા પણ
તેજ પ્રમાણે આનંદિત થઈ.

ભર્ત્સનામતિકરી હિ जनानां लोचनाञ्च-

लनिपातगतानाम्
કામિનાં હરતિ ચિત્તમનાદિર્ધર્મમૂલચ્ચનનૈકવિચારા ॥૩૭

નજરે ચડતાં માણુસોને તરછોડતી કામીઓના
ચિત્તને હરણુ કરવાવાળી તથા અનાદિ ધર્મનું મૂલ
ખોદવામાં આખો દિવસ વિચાર કરવાવાળી શ્રદ્ધાએ
પ્રવેશ કર્યો. ૩૭

શ્રદ્ધા-^૧ભો સ્વામિન્ । પણદાહ્મિ ।

શ્રદ્ધા-હે સ્વામિન્ ! પ્રણામ કરું છું.

વલ્લભ:-અસ્મદ્ધર્મરૂપે શ્રદ્ધે સ્વાગતમ્ ।

વલ્લભ:-અમારો ધર્મ ફેલાવવાવાળી હે શ્રદ્ધા !
તું ભલે આવી.

શ્રદ્ધા—^૨ભવદકૃપયા સાઅદ એવનો સવધા ।

કોઅભવદધર્મપ્રકાશદઃ ?

શ્રદ્ધાઃ—આપની કૃપા વડે અમારૂં આગમન સર્વદા
શુભજ છે, આપનો કયો ધર્મ છે, તે કહો.

વલ્લભઃ—શ્રીમદ્ગુરોઃ પાદતલાગ્રયસ્તતો

નિવેદનં વિત્તશરીરચેતસામ્ ।

તત્પાદુકાયા ભજનં ભગે રતિઃ

સ્ત્રિયઃ સમાલિઙ્ગનમંગમર્દનમ્ ॥૩૮॥

પ્રથમ તો શ્રીગુરનાં ચરણ તલનો આશ્રય, પછી
ધન, શરીર, તથા ચિત્તનું અર્પણ કરવું, ગુર પાદુ-
કાનું ભજન, ભગ (યોનિ) માં પ્રીતિ, તથા સ્ત્રીઓનું
આલિંગન અને અંગનું મર્દન. (તેજ ધર્મ છે.)

દેયં ન વિપ્રાય ન દેવતાયૈ

પિતૃન્સમુદિશ્ય ન દેયમન્નમ્ ।

શ્રીપાદુકાપૂજનતત્પરેભ્યઃ

સ્ત્રીભ્યશ્ચ દેયં ભગસેવનાય ॥૩૯॥

બ્રાહ્મણ કે દેવતાઓને આપવું નહિ, તેમ
પિતૃઓને ઉદ્દેશીને શ્રાદ્ધ વિગેરેમાં પણ અન્ન
આપવું નહિ, ફક્ત પાદુકાના પૂજનમાં પરાયણ
એવા ગોકુલિઆઓને આપવું તથા સ્ત્રીઓને ભગ
(યોનિ) સેવન કરવા માટે આપવું. ૩૯

૨ ભવત્કૃપયા સ્વાગતમેવ સર્વદા ।

કોઽયંભવદ્ધર્મઃ પ્રકાશયતામ્ ।

ચાળ્હાલ્યો યદિ સત્પથે પરિણતાઃ શૂદ્રાઃસ્ત્રિયઃસાદરં
તેભ્યો દેયમશોષમાત્મસુખદં ગ્રાહ્યં તતઃ સાદરમ્ ।
માતાઽન્યે જનકાદયો યદિ પથિ શ્રીમદ્ગુરોર્ન સ્થિતા-
સ્તે હેયા ગલગળ્હવત્પ્રતિમુખં દૃશ્યાસ્તુ તે નો કદા ॥૪૦॥

સન્માર્ગમાં ચાંડાલ કે શુદ્રની સ્ત્રીઓ ચાલતી
હોય તો તેને આદર સહિત આત્માને મુખ આપ-
નારી સમગ્ર વસ્તુઓ આપવી અને તેઓની પાસેથી
પણુ આદર સહિત લેવી. જો ગુરના માર્ગમાં માતા
કે બીજાં પિતા આદિ કોઈ સગાં વહાલાં ન વર્તતાં
હોય તો તેઓને ગણના કંઠમાળ રોગની પેઠે તજવાં
અને કોઈ દિવસ તેઓના મુખ સામું જોવું નહિ. ૪૦
સ્તેયાસ્તેયવિચારણા ભવતિ નો પેયાવ્યપેયાદિકં
જપ્યાજપ્યવિચારણા ન હિ તથા કાર્યં હ્યકાર્યં ન હિ ।
ધર્માધર્મનિષેધકાર્યઘટના શ્રીપાદુકાસેવિનાં
શ્રીશ્રીગોકુલવાસિનાં ક્રમગતા

રીતિઃ સમુજ્જૃમ્ભતે ॥ ૪૧ ॥

આ ચોરવું કે ન ચોરવું, આ પીવું કે ન
પીવું, આ ખાવું કે આ ન ખાવું, આ જપવું કે
ન જપવું, આ કરવું કે ન કરવું એવો મનમાં
વિચાર છે નહિ; કારણ કે-શ્રીગુરુ ચરણની પાદુકા
સેવનારા ગોકુલવાસિઓની ધર્મ તથા અધર્મના
નિષેધ કાર્યની ઘટના વાળી, પરંપરાથી ઉતરી આવેલી
રીતિ સંસારમાં બધી જગ્યાએ ફરકે છે. ૪૧

પરસ્પરં ભોજ્યમહર્નિશં રતિઃ

• સ્ત્રીભિઃ સમં પાનમનન્તસૌહદમ્ ।

શ્રીગોકુલેશાર્પિતચેતસાં નૃણાં

રીતિઃ પરા સુન્દરિ સારવેદિનામ્ ॥ ૪૨ ॥

હે સુંદરિ ! પરસ્પર ભોજન કરવું, હમેશાં
પરસ્ત્રીઓની સાથે રતિ, પાન તથા અનંત મૈત્રીપાણું
કરવું એ શ્રીગોકુલેશ (કૃષ્ણ) ભગવાનની અંદર
મન લગાવવાવાળા તથા સાર જાણવાવાળા ભક્તોની
ઉત્તમ રીત છે. ૪૨

નૈતત્સુખં દાનતપઃસમાધિભિર્યોગાદ્ભવેદૈર્ન ચ કોટિયજ્ઞૈઃ ।

શ્રીગોકુલે પૂજિતપાદુકાનાં

યત્સૌહ્યમેતન્ન હિ કોટિસાધનૈઃ ॥ ૪૩ ॥

શ્રીગોકુલમાં ગુરૂ પાદુકાનું પૂજન કરનારાઓને
જે સુખ મળે છે, તે સુખ દાન, તપ, સમાધિ,
યોગ, અંગ, વેદો, તથા કરોડો યજ્ઞો અને સાધ-
નાથી મળવાનું નથી. ૪૩

इदं शरीरं खलु भोगसाधनं

भक्तिप्रदं सर्वनरैः सुपूजितम् ।

श्रीगोकुलेशे यदि जायते रति-

नौचेन्नृणां विट्कृमिभस्मसंज्ञितम् ॥ ૪૪ ॥

આ શરીર ખરેખર વિષય ભોગનું સાધન છે,
ભક્તિને આપનાર તથા સર્વ માણસોએ સત્કારેલું
થાય છે, પરંતુ જે શ્રીગોકુલેશમાં પ્રીતિ થાય

તો, તે સફળ છે, નહિંતર વિષ્ટા, કૃમિ તથા ભસ્મ
નામધારી ફેાકટ કહેવાય છે. ૪૪

યત્પાદુકાપૂજનધર્મમુખ્યો

સુતાસ્તુષાદારસમર્પણં ચ ।

ન પૂજનં બ્રાહ્મણવૈદિકાનાં

નૈવાતિથિશ્રાદ્ધવ્રતોપવાસાઃ ॥૪૫॥

આ ધર્મમાં ગુરૂ પાદુકાનું પૂજન, સુતા-પુત્રી
સ્તુષા-દિકરાની વહુ તથા સ્ત્રીનું ગુરૂને સમર્પણ એ
મુખ્ય ધર્મ ગણાય છે, અને વૈદિક બ્રાહ્મણોનું
પૂજન અને અતિથિઓનું પૂજન, શ્રાદ્ધ, વ્રત, તથા
ઉપવાસ વિગેરે કંઈ કરવાનું નથી. ૪૫

ચક્રાઙ્કિતાનાં મુવિ વૈષ્ણવાનાં

રાત્રૌ દિવા વા સુરતં દદાતિ ।

સા વૈ મતા પુણ્યતમા પૃથિવ્યાં

સુખં જનાન્યા પ્રદદાતિ નિત્યમ્ ॥૪૬॥

પૃથ્વી ઉપર ચક્રથી ચિન્હિત થયેલા વૈષ્ણવોને
રાત્રિએ અથવા દિવસે જે નારી મૈથુન કરવા દે છે,
તે સ્ત્રીને પૃથ્વીમાં અતિ પુણ્યવાળી સમજવી, કારણ
કે તે માણસોને હંમેશાં સુખ આપનારી છે. ૪૬

(નેપથ્યે-આઃ શૈલુષ ! ભરતાધમ ! વેદરહિતો
ધર્મઃ । નાસ્તિકાશ્રયશ્ચ । તથાચ-

વેદો નારાયણઃ સાક્ષાદ્ દ્વૈપોક્તં યો ન મન્યતે ।
સ નરઃ શ્રુતિવિશ્રષ્ટો નાસ્તિકો નરકાશ્રયઃ ॥૪૭॥)

(પડદાની અંદર)-અરે ! નાટકીયામાં નીચ નટ !
આ વેદ રહિત ધર્મ નાસ્તિકોનો આશ્રય કરનાર
છે, શાસ્ત્રમાં કહ્યું છે કે, વેદસાક્ષાત્ નારાયણ છે,
આમ વ્યાસજીએ કહેલું વચન જે માણસ માનતો
નથી તે વેદથી ભ્રષ્ટ થયેલો નાસ્તિક માણસ
નરકમાં પડે છે. ૪૭

(શ્રુતિધર્મોડયમિત્યવલોક્ય નિષ્ક્રાન્તઃ

આ શ્રુતિ ધર્મ છે એમ જોઈ વહ્નિભ નાસિ
ભય છે.)

શ્રુતિધર્મઃ પ્રવિશતિ-શ્રુતિધર્મ પ્રવેશ કરે છે.

હસ્તેક્ષમાલાં સુવસ્તુગદધાનો

મૌઙ્ગીં સસૂત્રાં પરિશીલમાનઃ ।

સ્વર્લોકલોકાર્ચિતપાદપીઠઃ

સંભર્ત્સયન્નાસ્તિકધર્મસંવાન્ ॥ ૪૮ ॥

એક હાથમાં રૂદ્રાક્ષમાલા તથા બીજા હાથમાં સુચિ
તથા સરવાને ધારણ કરનારો, યજ્ઞોપવીત સહીત મેખ-
લાને ધારણ કરનારો. સ્વર્ગ લોકની અંદર રહેનારા
લોકોથી જેના ચરણ કમળનું સિંહાસન પૂજાયેલું
છે, તથા નાસ્તિકધર્મીના સમુદાયોને તરછોડતો,
શ્રુતિધર્મ પ્રવેશ કરે છે. ૪૮.

શ્રુતિધર્મઃ-આઃ પાપિષ્ઠ ! નાસ્તિકજૈનાનાશ્રિત્ય વૈષ્ણ-
વધર્મેણ પ્લાવિતં જગત્ ।

શ્રુતિધર્મઃ-અરે પાપિષ્ઠ ! તેં નાસ્તિક જૈનોનો
આશ્રય કરી વૈષ્ણુવ ધર્મના બહાનાથી આખું જગત્
બોળી નાખ્યું.

હરિનામાઙ્ગિતા લોકાઃ કલૌ ત્યક્ષ્યન્તિ સ્માર્તકમ્ ।

વેદોક્તપરિહારેણ પતન્તિ નરકાલયે ॥ ૪૯ ॥

હરિ નામથી ચિન્હિત થયેલા લોકો કલિયુગમાં
સ્માર્ત ધર્મને માનશે નહિ, અને વેદમાં કહેલા
ધર્મોનો ત્યાગ કરવાથી નરકમાં પડશે. ૪૯

વેદો હરિઃ સકલપાપહરઃ સ આત્મા

તેનોક્તધર્મમશ્વિલં પરિતો હરન્તિ ।

યે વૈ કલૌ મધુપુરે મધુવિઢ્ઢલેશા

જાતાશ્ચ તે જગદભિપ્લવજાય નૂનમ્ ॥૬૦॥

વેદ સાક્ષાત્ હરિ છે તથા સકલ પાપનો નાશ
કરનાર આત્મારૂપે છે એટલા માટે વેદે કહેલા સમગ્ર
ધર્મને છોડનારા કલિયુગમાં જે માધ્વ તથા વિઢ્ઢ-
લેશ જેવાઓ મથુરામાં થયેલા છે તેઓ ખરેખર
જગતને બોળવા માટેજ થયેલા છે. ૫૦

(નેપથ્યે)-આઃ પાપિષ્ઠ ! અસ્મત્સહાયાન્નિંદસિ,
મયિ પ્રબલતરે કુતસ્તવાવસરઃ-

(પડદાની અંદર)-અરે પાપીષ્ઠ ! અમારા
સહાયકોની તું નિંદા કરે છે ! મારા જેવો જખર

પૃથ્વીપર ખિરાજે છે ત્યાં સુધી તારો અવસર
ક્યાંથી આવવાનો છે ?

નિન્દન્વિપ્રાન્શ્રુતિપથરતાન્ભર્ત્સયન્વેદધર્મ
શ્રૌતં સ્માર્તં ચ કર્મ શ્રુતિ પથમશ્વિલં

વર્ણજાત્યાદિ ધર્મમ્ ।

શીખત્સુઃ શ્યામદેહઃ કલિરતિકૃપણઃ

પાપકર્મા વિરાસીત્

કર્માત્તં લોકમેનં કવલયનપરો

મોહયન્ વાગ્વિલાસૈઃ ॥ ૫૧ ॥

વેદ માર્ગની અંદર પ્રીતિ રાખનારા બ્રાહ્મણોની
નિંદા કરતો, શ્રૌત, સ્માર્ત તથા વર્ણજાત્યાદિ
અખિલવેદ ધર્મની અવહેલના કરતો, ભયંકર, શ્યામ
શરીરવાળો, મહાકૂર, પાપકર્મ કરનારો, ઉત્તમ
કર્મ કરનારાના કોળીયા કરનારો, તથા વાણીના
વિલાસોથી સમગ્ર જગતને મોહ પમાડતો કલિ
પ્રગટ થયો. ૫૧

કલિસ્તદનુરૂપા શ્રદ્ધા ચ પ્રવિશતઃ

કલી તથા તેના સરખી શ્રદ્ધા પ્રવેશ કરે છે.

કલિઃ—આઃ પ્રિયે ! કિયત્સંપાદિતમ્ ?

કલિઃ—રે પ્રિયા કેટલું કામ કર્યું ?

શ્રદ્ધા—^૧ અસલ મુનિ અણવસમ ધર્મો વિના-

૧ સકલ મુનિજનવર્ણાશ્રમધર્મો વિનાશિતઃ । સકલ-
ભૂગોલક્ષેત્રપતનેષુ વેદધર્મો નાસ્તિ । ભવત્પ્રસાદાત્સંપાદિતમેવ
સર્વમ્ । અતો યદેવ આજ્ઞાપયતિ તદેવ વિધેયમ્ ॥

શ્રદ્ધા । સબલં સુવોલ સેત્ર પત્રને સુવે અધર્મ ઓ
 ન સ્થી ભવત્તપસા ઓત્ત સંપાદિતં સર્વમ્ ।
 અદોજદે વ આજ્ઞાપયદિ ક્ષિં ક્ષિધેન્દ્રિ ॥

શ્રદ્ધા—સકલ મુનિજનોનો વર્ણાશ્રમધર્મ નાશ કર્યો.
 સકલ ભૂગોલ ક્ષેત્ર નગરોમાં વેદધર્મ રહ્યો
 નથી. આપના પ્રસાદથી સઘળું સંપાદન
 કરેલુંજ છે, હવે આપ જે આજ્ઞા આપો
 તે કરું.

કલિ:—(સહર્ષ નાટયતિ)—ઓ ઓ મહામોહકામક્રો-
 ધાદયો ભવદ્ભિઃ—શરીરિભિર્ભવિતવ્યમ્ ।

કલિ—(આનંદપૂર્વક નાચે છે)—રે ! રે!! મહામોહ
 તથા કામક્રોધાદિકો ! તમારે શરીર ધારણ
 કરનારા થવું જોઈએ.

મહામોહાદય:—યદેવ આજ્ઞાપયતિ તન્નિષ્પાદિતમેવ ।

મહામોહાદિકો—દેવ જે આજ્ઞા આપેછે, તે
 અમે કર્યુંજ છે.

કલિ:—(સ્વગતં) મધુવલ્લભવિટ્લેશગોકુલનાથકલ્યા-
 ãાદિરૂપધરા મામનુસરન્તિ મોહાદયઃ ॥
 एतद्यदा सपदि मोहकुलं सहायं को मे तदैव
 जगदुन्मूलने प्रयासःमोहः स्वयं ग्रसतु वेदमय
 च धर्म द्वैतात्मकं जगदिदं प्रतिभाति यत्र॥५१॥

કલિ—[મનમાં] મધુ, વદ્વલ, વિઠ્ઠલેશ, ગોકુલનાથ,
તથા કલ્યાણાદિ રૂપ ધારણ કરનારા મોહા-
દિકે મારી આજ્ઞા પાળે છે.

જ્યારે મોહનું કુલ બધું મને સહાય કરનારું
છે, તો પછી મને જગત્ ઉપેક્ષતાં કંઈ પ્રયાસ પ-
ડવાનો નથી; કારણ કે એકલો આ મોહજ પોતે
વેદ ધર્મને ગળી જાય તો આખું જગત્ દ્વૈતમય દે-
ખાય. પર

(તતઃ પ્રવિશતિ મધ્વાચાર્યનામા મહામોહઃ—
પછી મધ્વાચાર્ય નામનો મોહામોહ પ્રવેશ કરે છે.
મહામોહઃ—(કલિં પ્રણમતિ—)

જયતુ જયતુ રાજન્ ત્વત્કટાક્ષાવધૂતેઃ
સકલજનસમૂહઃ સ્વાત્મલોકપ્રકાશી ।
વિમલમચલશુદ્ધં પુંપ્રકૃત્યાત્મહેતું
વિરમતિ ચ ભવાઘ્નેર્જાયતે નૈવ તત્ત્વમ્ ॥૨૩॥

મોહામોહ—(કલિને નમસ્કાર કરે છે),—

હે રાજન્! આપના કટાક્ષના પ્રભાવથી સઘળા
જનનો સમૂહ મારા વશમાં લાવી શક્યો છું, તેથી
પુરૂષ તથા પ્રકૃતિના કારણ રૂપ, શુદ્ધ તથા અચલ
ભવસાગરનું આત્મતત્ત્વ કોઈ પણ જાણી શકતું
નથી. ૫૩.

આપાદિતં સદાલ્લખ્ય મયા તવેશ
 નેત્રાવલોકનવશાસ્કિલ ભારતાખ્યમ્ ।
 વ્યર્થીકૃતં પ્રચુરધર્મધરં ચ ત્વણ્ઠં
 ધર્મો યદૈકચરણાર્પિતદેહવૃત્તિઃ ॥૬૪॥

હે ઈશ ! આપના નેત્રના જોવાના વશથી મેં
 આખું ભારત નામનું — જગત્ મારા સ્વાધીનમાં
 કરેલું છે; અને જે ચુસ્ત ધર્મને ધારણ કરનારો
 ભરતખંડ કહેવાતો તેને મેં છિન્ન સિન્ન કરી
 નાખ્યો છે. હવે તો ફક્ત તેમાં એક ચરણ ધારણ
 કરવાવાળો ધર્મ ટકી રહ્યો છે. ૫૪.

મોહિતાઃ સકલધર્મહાપિતાઃ
 પ્રાપિતા હરિપદાદધોગતિમ્ ।
 વર્ણભેદરહિતાઃ કૃતા મયા
 શુદ્ધધર્મનિરતાઃ સ્વયં સ્થિતાઃ ॥૬૫॥

મેં સર્વ માણસોને મોહમાં નાખી સઘળા
 ધર્મમાંથી છોડાવી દઈ, હરિચરણના સ્થાનથી
 અધોગતિને પહોંચાડી, અને વર્ણભેદ નહિં
 માનનારાઓ કર્યા છે. તેથી સઘળા માણસો
 આપોઆપ ખુશીથી શુદ્ધધર્મને માનવાવાળાઓ
 થઈ ગયા છે. ૫૫.

કિં વિભો નહિ કૃતં મયાઽધુના
વેદધર્મરહિતાત્મવાદિના ।

લોકમાનસમપાવૃતં પ્રભો
વિષ્ણુનામતુલસીમવલમ્બ્ય ॥ ૫૬ ॥

હે વિભો ! વેદધર્મ રહિત આત્મવાદિ એવા
મેં વિષ્ણુનું નામ તથા તુલસીની માળાનો આધાર
લાઇ સઘળા મનુષ્યના મનને આંધળાં બનાવી
નાખ્યાં છે, તો પછી હાલ મેં શું નથી કર્યું ?
કરવાનું બધું કરી ચૂક્યો છું. ૫૬.

કિં યાગૈઃ કિં તપોભિઃ
શ્રુતિપથગમનૈસ્તીર્થયાત્રાદિધર્મૈઃ ।
સ્નાનૈર્દાનૈર્હવનબલિભિઃ પૂજયા ચેચરાણામ્ ।
કિં ભેદૈર્જાતિવર્ણાશ્રમમુખ-
સદૃશૈર્યસ્ય માલાઽસ્તિ કળ્પે ।

બાહોઃ કર્ણે તુલસ્યાઃ સકૃદપિ
વદને ધામ વિષ્ણોર્મુરારેઃ ॥ ૫૭ ॥

જેના કંઠ, બાહુ તથા કર્ણમાં તુલસીની માળા
તથા મુખમાં મુરારિ-વિષ્ણુનું નામ છે તેને યાગ,
તપ, વેદમાર્ગનું પાલન, તીર્થ-યાત્રાદિ ધર્મ,
સ્નાન, દાન, હવન તથા દેવતાઓને પૂજવડે
બલીદાન આપવાની શી જરૂર છે ? ૫૭.

પૂજનીયા પ્રયત્નેન પ્રતિમા મુક્તિમુક્તિદા ।

દ્વૈતાત્મવાદિનો લોકે ભક્તિમન્તો ધ્રુવં ગતાઃ ॥૫૮॥

ભુક્તિ તથા મુક્તિને દેવાવાળી પ્રતિમાનું પ્રયત્નથી પૂજન કરવાથી જ લોકની અંદર દ્વૈતાત્મવાદી ભક્તો ધ્રુવપદને પામ્યા છે. ૫૮.

(તતઃ પ્રાવિશતિ મહામોહસચિવો વલ્લભઃ—
(ત્યારબાદ મહામોહનો પ્રધાન વલ્લભ પ્રવેશ કરે છે.)

વલ્લભઃ—મહારાજ ! વન્દે

વલ્લભ—મહારાજ ! હું વંદન કરું છું.

કલિઃ—ભદ્રમવ્યાહતમ્ ।

કલિ—વિદ્વરહિત સઘળે કલ્યાણ છે ને ?

વલ્લભઃ—શ્રીમન્મહામોહચરણસરોરુહપ્રસાદાત્ ભવ-
ત્કટાક્ષાવલોકનેન ભદ્રમેવ સર્વત્રાઽસ્માકમ્ ॥

વલ્લભ—આપ મહામોહના ચરણકમલના પ્રસાદથી તથા આપના કટાક્ષપૂર્વક અવલોકનથી અમારું બધી જગ્યાએ કલ્યાણ જ છે.

(સ્વકૃત્યં વિજ્ઞાપયતિ—

પોતાનું કૃત્ય જાણાવે છે.

વિપ્રેષુ ક્ષત્રેષુ વિશાં ગૃહેષુ

શૂદ્રેષુ દેશેષ્વગ્નિલેષુ રાજન્ ।

ભવત્પ્રસાદાદિરલીકૃતોઽસૌ

ઐતાગમો વૈ ધરણી તલેઽસ્મિન્ ॥૫૯॥

હે રાજન્ ! આપના પ્રસાદથી બ્રાહ્મણ, ક્ષત્રીય, વૈશ્ય, શુદ્ર તથા સઘળા દેશોમાં અને આખાં આ ધરણીતલમાં વેદધર્મને છિન્નભિન્ન કરી નાખ્યો છે. ૫૯.

(તતઃ પ્રવિશતિ વિઢ્ઢલનામા કલેઃ પ્રતિનિધિઃ—
પછી વિઢ્ઢલ નામનો કલિનો પ્રતિનિધિ પ્રવેશ કરે છે.)
વિઢ્ઢલઃ—શ્રીમત્કલિમહામોહૌ વિજયેતામ્ ।

વિઢ્ઢલ—શ્રીમાન્ કલિ તથા મહામોહ આપ બન્ને
વિજય પામો.

ऊर्ज्यां कोऽपि भवन्मतेरतिपदं

न प्रापितो न स्थितो

राजन्वत्सदयावलोकनकलया

किं किं न मे साधितम् ।

લોકાઃ સ્ત્રીપુરતઃ સ્વધર્મવિમુખાઃ સર્વે કૃતા ભૂતલે
શ્રીમન્મોહમહાધિરાજ કિમતઃ

कार्यं समादिश्यताम् ॥ ६० ॥

હે રાજન્ ! પૃથ્વી પર આપની બુદ્ધિના સ્થાનને
પ્રાપ્ત નથી થયો એવો કોઈ બાકી રહ્યો નથી.
સ્નેહીઓ પર દયાદૃષ્ટી વડે જોવાની આપની
કલ્પાથી મેં શું શું સાધ્યું નથી ? આપના પ્રસાદથી
સમગ્ર ભૂમંડલમાં સ્ત્રી વિગેરે સઘળાં લોકોને સ્વ-
ધર્મથી પદ્મપ્રદ કર્યાં છે તો હે મોહ મહાધિરાજ !
એનાથી બીજું કયું કાર્ય આપ કરમાવો છો. ? ૬૦

કલિઃ સહ્યોત્કલિતરોમા-

ઓદ્ધારઃ સહર્ષ નાટયતિ-

કલિ—સહર્ષ ઉભાં થયેલાં રોમાંચોના ઉદ્ધારથી
સહર્ષ નાચે છે.

કલિઃ—ભો ભો મહામોહાદયો ભવદ્ગિરવહિતૈર્ભવિ-
તવ્યમ્ । યત્રવારાણસીનગરી શ્રૂયતે તન્નાઽસ્મ-
ત્સપ્તનભાવાશ્રિતા વેદવિહિતં કુર્વાણા લોકા
વર્તન્તે । તાન્ શ્રુતિવિપથગામિનઃ કુરુત મોહા-
દયઃ । જયતુ જયતુ મહામોહઃ ॥

કલિ—રે ! રે ! મહામોહાદિકો ! તમારે સાવધાન
થવાનું છે. કારણકે—જ્યાં કાશી નામની
નગરી સંભળાય છે, તેમાં અમારા શત્રુપણાના
ધર્મનો આશ્રય કરનારા વેદવિહિત કર્મ
કરવાવાળા રહે છે; તેઓને તમારે વેદથી
ઉલટે ભાગે વર્તવાવાળા કરવાના છે, તેમાં
મહામોહાદિનો જય થાઓ. (અસ્મિન્ કાર્ય-
ગૌરવે રાજા કથયત્યુપાયમ્—આ કાર્યગૌરવમાં
રાજા ઉપાય બતાવે છે.)

પૂર્વે યે રઘુનાથરાવણરણે રક્ષઃકપીશા મૃતિં
પ્રાપ્તા ઋક્ષગણાશ્ચ તેઽધનિતલે વિપ્રાદિવર્ણાઃ કલૌ
જાતા યત્ર મહેશભક્તિનિરતા વેદાર્થવાદોદ્ગિરા
તાનેવાશુ પ્રવોધયન્ત્તન્નિજાં મોહાદયઃ સામ્પ્રતમ્ ॥૬૧॥

પૂર્વે રઘુનાથ તથા રાવણના યુદ્ધમાં રાક્ષસ,
વાંદરાઓ તથા રીંછો જે મરણ પામેલા છે,
તેઓજ કલીયુગમાં પૃથ્વીની અંદર બ્રાહ્મણાદિ
વર્ણરૂપે જન્મ્યા છે અને તે શહેરમાં મહેશ્વરની
ભક્તિમાં પ્રીતિવાળા તેઓ જન્મ્યા છે. તેથી
મોહાદિકે વેદથી બ્રષ્ટ કરનારી વાણીથી હાલમાં
તેઓને જ—સમજાવવાનું છે. ૬૧

**મહામોહઃ—સમીચીનોઽયમુપાયઃ—અત્ર કાર્યેઽનૃતદમ્ભ-
કામક્રોધાદીનાં પ્રવેશઃ ।**

મહામોહ—આ સારો ઉપાય છે, પરંતુ આ કામમાં
જુઠું, દંભ, કામ તથા ક્રોધાદિકોની
જરૂર છે.

(શ્રીમદ્રાજઃ કલેરાજ્ઞામવલમ્બ્ય

દિગ્વિજયાય પ્રસ્થિતા મોહાદયઃ

—શ્રીમાન્ કલિરાજની આજ્ઞા લઈ મોહાદિકે
કાશી વિગેરે તરફ દિગ્વિજય કરવા આજ્ઞાતા થયા).

અહ્ને વૈષ્ણવબૌદ્ધજૈન્યક્રમતે સત્સંપ્રદાયાન્વિતે
શ્રીદામોદરપણ્ડિતેન રચિતે લોકસ્ય સંશ્રેયસે ।
મિથ્યાજ્ઞાનવિગ્રહિતસ્ય ચ પથો નાશાય સંવર્ણિતે
આદૌવૈ પ્રવિલોકયન્તુ વિદુષઃ સારં મુદા હંસવત્ ॥૬૨॥

મેં દામોદર પંડિતે લોકોના કલ્યાણ માટે
તથા મિથ્યા જ્ઞાનથી ભરેલા અસત્ માર્ગોનો નાશ

કરવા માટે ખનાવેલા પહેલા અંકમાં, વૈષ્ણવ, જૈન
તથા જૈન વિગેરે અસત્ સંપ્રદાયોનું વર્ણન કર્યું
છે, તેમાંથી પૃથ્વીપરના વિદ્વાનો હંસની માફક
સાર કાઢીને આનંદથી વિચાર કરી જોશે. ૬૨.

इति श्रीदामोदराश्रमविरचिते चतुरभक्ततारके
चित्तचमत्कारके पाखण्डधर्मखण्डनाख्ये नाटके प्रथ
मोऽङ्कः ॥

એ પ્રમાણે શ્રીદામોદરાશ્રમે રચેલા, ચતુર
ભક્તોને તારનાર, ચિત્તમાં ચમત્કાર ઉપજાવનાર
'પાખંડ ધર્મખંડન'—નામના નાટકમાં પહેલો
અંક પૂરો થયો. ૧.

-અથ દ્વિતીયોઽઙ્કઃ ॥

(एतावदवसरे विटावतंसो नाम व्यास आगतो-नेपथ्ये)
(नेपथ्यમાં એટલા વખતમાં વિટાવતંસ નામનો
વ્યાસ આવ્યો.)

गौरः प्रचण्डो बहुनर्मवक्ता
विटाङ्गनाचुम्बितलोलदृष्टिः ।
कक्षे स्थितं पुस्तकवाच्यमानो
विटावतंसो भुवि ब्रह्मवेत्ता ॥ १ ॥

ગૌર, પ્રચંડ, બહુ શૃંગારયુક્ત વાક્યો બોલનારો,
વિટાંગનાઓ વડે ચુંબન કરવાથી ચપળ છે
દૃષ્ટિ જેની એવો, કાખમાં રહેલા પુસ્તકને વાંચતો
તથા પૃથ્વી પર બ્રહ્મને જાણનારો વિટાવતંસ
વ્યાસ આવ્યો. ૧

चरणयुगलभाले कुङ्कुमेनार्चिताङ्गः

करधृतवरमालः कण्ठदेशे तुलस्याः ।
विटयुवतिसमूहे क्रीडयन् वै हसंश्च
श्रुतिपथविमुखो यो राजते व्यासपीठे ॥ ૨ ॥

જે ચરણ તથા ભાલમાં કુંકુમ લગાવવાથી
શોભાયમાન અંગવાળો, કંઠ દેશની અંદર તુલસીની
માળા પહેરેલો, હાથમાં તુલસીની માળા લીધેલો,
વાંઠેલી યુવતીઓના સમૂહમાં ક્રીડા કરતો, હસતો

તથા શ્રુતિમાર્ગથી વિમુખ એવો તે વ્યાસપીઠ
ઉપર શાલી રહ્યો છે. ૨.

સ્વસ્થં સૌધમનુસમં હરિ-

કથાવ્યાજેન વ્યાસાશ્રિતં

તન્નાયાન્તિ વિટાવતંસ-

ચરણાસંસક્તચિત્તાઃ સ્ત્રિયઃ ।

જીવનમુક્તપદે સ્થિતાશ્ચ સુભગા

વ્યાસાર્પિતસ્વેક્ષણા-

શ્રણ્ઢાઃ સ્થૂલકુચા નિતમ્બબહુલા-

મુશ્વન્ત્યપાનોદ્ગમમ્ ॥ ૩ ॥

હરિકથાના બહાનાથી વ્યાસે આશ્રય કરેલો,
શાંત તથા ઉત્તમ મહેલ, તેમાં વિટાવંતસ (વઠેલમાં
ભૂષણ) વ્યાસના ચરણોમાં આસક્ત થયેલી સ્ત્રીઓ
આવે છે. જીવનમુક્ત ધામમાં રહેલી, સુભાગ્યશાળી,
વ્યાસની ઉપર પોતાના નેત્રો લગાવવાવાળી, પ્રચંડ
મોટાં કુચ (સ્તન)વાળી, તથા મોટા નિતંબ
(કમરની પાછળનો ભાગ)વાળી સ્ત્રીઓ અપાન
વાયુને છોડે છે. ૩.

આયાતા વણિજો વિલોલનયના પદ્માનના નર્તિકા

ગાનાસક્તવિલાસનિર્ભરમના યૂનો નરાન્પશ્યતી ॥

પ્રાકટ્યં દધતી લસત્કુચયુગં માલામિષૈર્ભામિની

હાસ્યૈર્લાસ્યવિનોદભાવવચનૈઃ સંભર્તસ્યન્તી પરામ્ ॥૪॥

વિલોલ નેત્રવાળી, કમળના સમાન મુખવાળી,
નાચનારી, ગાનમાં આસક્ત તથા વિલાસથી ભરેલાં
મનવાળી, યુવાન મનુષ્યોને જોતી, માલાના બહાનાથી
સુંદર કુચ યુગલને બતાવતી, હાસ્ય, હાસ્ય તથા
વિનોદનાં વચનોથી બીજ સ્ત્રીઓને તરછોડતી
વાણીયાની સ્ત્રી આવી.

વિટોપદેશા વિટવલ્લભા ચ વિટાંગનાવેશવિલાસિની ચ
સ્વબૌદ્ધપુણ્ડાઙ્ગિતમાલદેશા હ્યાયાતિ બાલા

પરિલૂનકેશા ॥૬॥

વિટ (વંઠેલ) ના ઉપદેશવાળી, વિટને પ્રિય,
વિટાંગનાઓના વેશથી વિલાસ કરવાવાળી, ચોતાના
બૌદ્ધમત પ્રમાણેનાં તિલકથી ચિહ્નવાળા ભાલ-
પ્રદેશવાળી, તથા ચુંટી લીધેલા કેશવાળી બાલા
આવે છે. ૫.

વિટાવતંસઃ-ઇતઃ પ્રવિશન્તુ જ્ઞાનવત્યો મહાભાગા
જીવન્મુક્તાઃ સ્ત્રિયઃ ।

વિટાવતંસઃ—આમ આવો-તમે જ્ઞાનવાળી-મહા
ભાગ્યશાળી તથા જીવન્મુક્ત સ્ત્રીઓ છે.

(ઈતસ્તતઃ પરિક્રમ્ય-આમ તેમ પ્રદક્ષિણા કરીને)
સ્ત્રિયઃ-જે અદિહદી આરાહો ।

સ્ત્રિયો—આપ પૂજ્ય જે આજ્ઞા આપે તે માન્ય છે.

(इति प्रविशन्ति एताश्चान्याश्च प्रविशन्ति विटोपदेशाः—
એમ બોલી એ અને બીજી વિટોપદેશ વગેરે પ્રવેશ કરે છે.)

વિટોપદેશ—^૧शृणुर्द्ध सहिआ ओणयंजणं अघिणा-
શિણં તત્તાકો વિળભણિઓ અહંશંવા-
દાયજણે હિં ત્તિ ।

વિટોપદેશ—સાંભળો સખિઓ ! નિરંજન તથા
અવિનાશી દેવને છોડી અમારા સંપ્ર
દાયના માણસો બીજા દેવને બાણુતા
નથી.

સભ્યઃ—^૨जं अदिहदि शामिणि ।

સખિઓ—સ્વામિની જે આજ્ઞા આપે છે તે પ્રમાણે જ છે.

વિટોપદેશ—^૩(सरभसम्) सहिआ ओपफुरंदि ।
અંગાઘિત જંઘા જાણે અહ્મગુરુ આ આકં-
વહારિઓ અઠહંગુડાં ઓસવાગવો
ભવિષ્યદિ ॥

૧ શૃણુધ્વં સભ્યઃ । નિરંજનમવિનાશિનં ત્યક્ત્વા કમપિ
ન જાનન્તિ યેઽસ્મત્સમ્પ્રદાયજનાઃ ॥

૨ યદાદિશતિ સ્વામિનો ॥

૩ સભ્યઃ ! પ્રસ્ફુરન્ત્યક્લાનિ તથા યથા જાનેઽસ્મદ્ગુર્વાઃ
સર્વાક્ષોચ્છિષ્ટાનાદ્રયા રજકયાઃ સમાગમો ભવિષ્યતિ ॥

વિટોપદેશ—(ઉતાવળી ઉતાવળી કહે છે કે) હે
 સખીઓ ! મારાં હાથાં અંગો એવી
 રીતે ફરકે છે કે તેથી બાણું છું કે
 મારી ગુરૂ સર્વાંગોચ્છિષ્ટા નામની
 ધોખણુનો સમાગમ થશે,

વિટવિલાસિની—દિઠયા ^૧પવદુ ॥

વિટવિલાસિની—સાડું—એમ થાઓ !

(નેપથ્યે)—દીર્ઘા સ્થૂલકુચા પ્રતાલજઘના

પિન્નેક્ષણા નિષ્ઠુરા

ઈર્ષ્યાલુઃ શ્રુતિધર્મકર્મવિમુખા ઘોરા સ્વરા

રાક્ષસી ॥

પાપાસક્તવિચેતસાં પ્રિયકરી કંઠે કરે

માલિકા

આયાતા રજકી મલીનવસના

સર્વાઙ્ગદુર્ગન્ધિકા ॥૬॥

(પડદામાં) હાંખી, સ્થૂલ કુચવાળી, પહોળાં
 જઘનવાળી, પીળાં નેત્રવાળી, નિષ્ઠુર, ઇર્ષ્યા કરવા
 વાળી, શ્રુતિના ધર્મ અને કર્મથી વિમુખ, ઘોર,
 ખર, રાક્ષસી, પાપમાં આસક્ત મનવાળા પુરૂષોનું
 પ્રિય કરવાવાળી, કંઠ તથા હાથમાં માળા ધારણ
 કરવાવાળી, મલીન વસ્ત્રવાળી, તથા સર્વ અંગમાંથી
 દુર્ગંધ છોડવાવાળી રજકી (ધોખણુ) આવી.

(તાવત્પશ્યામિ-પહેલાં જોઈ લઉં.) (તતઃપ્રવિશતિ
સર્વાંગોચ્છિષ્ટા નામ રજકી = એમ બોલતી સર્વાંગો-
ચ્છિષ્ટા નામની રજકી પ્રવેશ કરે છે.)

રજકી-આઃ લોઆ કંચિજાણાદિ । અવિનાશિ
પરિહરિઅ પઢિનાં આરાહં યદિ વિશિષથર
ઘડિદામ્^૧ ॥

રજકી-અરે ! લોકો કંઈ જાણતા નથી.
અવિનાશિ દેવને છોડી પથરની ઘડેલી વિનાશી
પ્રતિમાનું પૂજન કરે છે.

(વિહસ્ય-હસીને.) (વિટોપદેશા સંસ્કૃતમાશ્રિત્ય-
વિટોપદેશા સંસ્કૃત ભાષાનો આશ્રય કરી બોલે છે)

વિટોપદેશા-અસ્મદુપદેષ્ટ્રી સર્વાંગોચ્છિષ્ટા નામ
રજકી સમાયાતા (ઉપસૃત્ય) માતર્નમ-
સ્કરોમિ ॥

વિટોપદેશા-અમને ઉપદેશ આપવા વાળી, સર્વાંગો
ચ્છિષ્ટાનામની રજકી આવેલી છે (એમ
બોલતી તેની પાસે જઈને કહે છે) માતા
નમસ્કાર કરું છું.

૧ આઃ લોકાઃ કિમપિ ન જાનન્તિ । અવિનાશિનં પરિ-
હૃત્ય પ્રતિમામારાધયન્તિ પ્રસ્તરઘટિતાં વિનાશિનીમ્ ॥

સર્વાંગોચ્છિષ્ટા—(સર્વત્ર સંસ્કૃતમાશ્રિત્ય) - વિશ્વ-
વલ્લભા ભવ । અયે વત્સે ! વિટોપ-
દેશા ત્વમસિ ॥

સર્વાંગોચ્છિષ્ટા—(બધી જગ્યાએ સંસ્કૃતનો આશ્રય
કરીને)-વિશ્વને પ્રિય થા. અરે
વત્સે ! તું વિટોપદેશા છો.

વિટોપદેશા—એવમેવ તત્ ॥

વિટોપદેશા—તે એ પ્રમાણે જ છે.

સર્વાંગોચ્છિષ્ટા—વત્સ ! આરોગ્યમસ્તિ ?

સર્વાંગોચ્છિષ્ટા—વત્સે ! આરોગ્ય તો છેને ?

વિટોપદેશા—ત્વચ્ચરણકૃપયા ।

વિટોપદેશા—આપના ચરણની કૃપાથી આરો-
ગ્ય જ છે.

સર્વાંગોચ્છિષ્ટા—અયે વત્સે ! કે કે ત્વયોપદિષ્ટાઃ ? ।

સર્વાંગોચ્છિષ્ટા—હે વત્સે ! તે કેને કેને ઉપદેશ
આપ્યો ?

વિટોપદેશા—હે માતર્ભવત્કૃપયા બહવઃ સાધવો વિ-
ટતાં પ્રાપિતાઃ સ તવૈવ મહિમા ॥

વિટોપદેશા—હે માતઃ—આપની કૃપાથી ઘણા સાધુ
ઓને વિટ (વઠેલ) બનાવ્યા, તે
આપનો જ મહિમા છે.

સર્વાંગોચ્છિષ્ટા—ભગવત્યા એકાકિન્યા બહુકાર્ય કૃતમ્

સર્વાંગોચ્છિષ્ટા—પૂજ્યા આપ એકલીએ ઘણું
કાર્ય કર્યું.

વિટોપદેશિકા-જનનિ ! મિથ્યાઽલાપિતેન કિમ્ !
 મમ મિત્રં વિટાવતંસો નામ વ્યાસો વર્તતે ।
 તેન સહ મિલિતયા સર્વં નિષ્પાદિતમ્ ॥

વિટોપદેશા—હે જનનિ ! ખોટું બોલવાથી શું ?
 મારો મિત્ર વિટાવતંસ નામનો વ્યાસ
 છે તેની સાથે મળીને મેં સઘળું
 કાર્ય સાધ્યું છે.

સર્વાંગોચ્છિષ્ટા-વત્સે ! કિયદ્રયા વિટાવતંસઃ ?
 સર્વાંગોચ્છિષ્ટા—અરે વત્સે ! કેટલી ઉંમરવાળો
 વિટાવતંસ છે ?

વિટોપદેશા—માતર્યુવાસ્તિ ॥

વિટોપદેશા—માતા ! યુવાન છે. તથા—
 ગૌરઃ સ્વચ્છતરાંશુકાવૃતતનુઃ સંજ્ઞાયમાનેક્ષણઃ
 પીનઃ કર્ણગલાદિલગ્નતુલસીમાલાવલીરાજિતઃ ।
 વ્યાસઃ સ્ત્રીશતકોત્સુકો વિજયતે ધન્યઃ કૃતી પેશલઃ
 કિં વાઽસૌ હિ વિટાઙ્ગનાજનમુદે કામસ્ય મૂર્ત્તિઃ કિલ

ગૌર, અત્યંત સ્વચ્છ કપડાંથી શરીર ઢાંકનારો,
 આંખોના મિચકારા મારતો, પીન (જાડો), કાન,
 કંઠ તથા ગળામાં પહેરેલી તુલસીની માલાથી
 શોભતો, સો સ્ત્રીઓમાં ઉત્સુક રહેવાવાળો, ધન્ય,
 કૃતી, પેશલ, વિટાંગના જનના આનંદ માટે કામની
 સાક્ષાત્ મૂર્તિ—હોય નહિ શું ? એવો વ્યાસ વિજય
 પામે છે. ૭

સર્વાંગોચ્છિષ્ટા—સાધુ રે સાધુ । ર્દશ ઉપદેશોપે-
ક્ષિતઃ શિષ્યેભ્યો વિશેષતસ્તરુણીભ્યઃ ।

સર્વાંગોચ્છિષ્ટા—સાં રે સાં ! એવો ઉપદેશ આપ-
નારો—શિષ્યોને તથા વિશેષે કરીને તરુણ
સ્ત્રીઓને લાયક છે.

(ઉપમૃત્ય-સર્વાંગોચ્છિષ્ટા સા-તે સર્વાંગોચ્છિષ્ટા વ્યા-
સની પાસે જઈ) જયતુ જયતુ ભવાન્—આપનો જય
થાઓ જય થાઓ)

ક્ષમાલક્ષ્મીસમ્પુટં કૃત્વા—ક્ષમાને શોભાવનાં સંપુટ
કરી-(હાથ બેડી)—

સ્વામિનં સાષ્ટાંગં પ્રણમામિ
સ્વામિને સાષ્ટાંગ પ્રણામ કં છું.

વિટાવતંસઃ-કર્મરહિતા ભવ ॥

વિટાવતંસ—કર્મ રહિત થા.

સર્વાંગોચ્છિષ્ટા—સાધુ વિપ્રેન્દ્ર! સાધ્વાશીર્વાદો દત્તઃ॥

સર્વાંગોચ્છિષ્ટા—સાં વિપ્રેન્દ્ર! સારો આશીર્વાદ
આપ્યો.

વિટાવતંસઃ-કિમત્રોચ્યતે ? ॥

વિટાવતંસ—એમાં શું કહેવાનું છે ?

સર્વાંગોચ્છિષ્ટા-(વિટોપદેશાં પ્રતિ-વત્સે ? કતિ તરુ-
ણ્યો વર્તન્તે વ્યાસશિષ્યાઃ ? ।

સર્વાંગોચ્છિષ્ટા—(વિટોપદેશાને કહે છે) હે વત્સે !
કેટલી તરૂણ સ્ત્રીઓ વ્યાસની
શિષ્યાઓ છે ?

વિટોપદેશા—સુન્દર્યઃ પञ्चशः । अन्याः शतशः ॥

વિટોપદેશા—સુંદર સ્ત્રીઓ પાંચ છે. બીજી તે
ઘણી છે.

સર્વાંગોચ્છિષ્ટા—(સર્વાસ્તરૂણીસ્તથા વ્યાસં વિલોક્ય-
સહર્ષ) - दिष्टया सदृशं संवृत्तम् ।
व्यासोऽपिसुन्दरः । शिष्या युवत-
योऽपि सुन्दर्यः । निरंजनकृपयैवो-
भयोः सादृश्यं जायते ।

સર્વાંગોચ્છિષ્ટા—(બીજી તરૂણીઓને તથા વ્યાસને
જોઈ આનંદ પામીને બોલી કે)—
દૈવયોગે સરખું થયું છે. વ્યાસ પણ
સુંદર છે અને બધી શિષ્યાઓ પણ
જુવાન તથા સુંદર છે તે નિરંજ-
નની કૃપાથીજ બનેલું સાદૃશ્ય થાય છે.

વિટોપદેશિકા—एका ब्राह्मणी निरञ्जनमार्गश्रद्धां
प्रापिताऽस्ति तां माता स्वयमेवोपदि-
शतु । अस्या भाग्येन भवत्याः
समागमो जातोऽस्ति ॥

વિટોપદેશિકા—એક બ્રાહ્મણી નિરંજન માર્ગની
શ્રદ્ધામાં આવેલી છે. તેને આપ

માતા પોતે ઉપદેશ કરેા. એના
ભાગ્યથી જ આપનો સમાગમ
થયેલો છે.

સર્વાક્ષોચ્છિષ્ટા-વત્સે, ! તામિહાનય । પશ્યામિ-
ઉપદેશયોગ્યા નવા ।

સર્વાક્ષોચ્છિષ્ટા—હે વત્સે ! એને અહિં લાવ. જોઉં
કે તે ઉપદેશ યોગ્ય છે કે નહિ.

વિટોપદેશા—(તામાનયિત્વા) - માતઃ ! સેયં બ્રાહ્મણી-
(બ્રાહ્મણી-આગત્ય સ્થિતાઽગ્રે)

વિટોપદેશા—(તેને લાવીને)—માતઃ ! તે આ બ્રાહ્મણી
છે. (બ્રાહ્મણી આવીને સામે ઉભી
રહે છે.)

વિટોપદેશા-વૈધવ્યદુઃસ્વે પરિદહ્યમાના
શોકાતુરા બ્રાહ્મણવંશજાતા ।

વ્રતોપવાસૈર્બહુચિન્નદેહા

સ્થૂલામ્બરૈર્વૈષ્ટિતપુણ્યરૂપા ॥ ૮ ॥

વિધવાપણુના દુઃખમાં બળતી, શોકાતુર,
બ્રાહ્મણના વંશમાં જન્મેલી, વ્રત તથા ઉપવાસોથી
બહુ ખિન્ન દેહવાળી, અને જાડાં કપડાં પહેરવાથી
પવિત્ર રૂપને ઢાંકવા વાળી છે. ૮

સર્વાક્ષોચ્છિષ્ટા—(વિલોક્ય)—ઇયં સમીચીનાઽસ્મત્સં-
પ્રદાયયોગ્યા (ઇત્યુક્ત્વા પુનઃ) વત્સે !
एहि ॥

સર્વાંગોન્નિષ્ટા—(તેને જોઈને) આ ગરીબ સ્ત્રી આપણા
સંપ્રદાયને યોગ્ય છે. (એમ કહી
તેને ફરીથી કહે છે કે)—હે વત્સે !
આમ આવ.

વિદોપદેશા—બ્રાહ્મણિ ? યાહિ, માતૃશ્રવણવન્દનં કુરુ ॥
વિદોપદેશા—બ્રાહ્મણિ ! ચાલ, માતાનાં ચરણુમાં
વંદન કર.

બ્રાહ્મણી—(સવિષાદમ્)—બ્રાહ્મણી કથં રજવ્યાશ્રવણ-
વન્દનં કરોમિ ? ॥

બ્રાહ્મણિ—(શોક સહિત)—હું બ્રાહ્મણી ધોળણું
ચરણુવંદન કેમ કરું ?

સર્વાંગોન્નિષ્ટા—(ગાદં વિહસ્ય)—અહો મૂઢતરમાવેચ -
બલં પશ્ય ॥

સર્વાંગોન્નિષ્ટા—(અત્યંત હસીને) અહો ! આની
અવિદ્યાનું અત્યંત મૂઢ અજ્ઞાન તો જુઓ.

(પુનર્બ્રાહ્મણીં પ્રતિ) અયે અન્ધાભૂતે ! કેનપ્રતારિતાઽસિ
કેનાન્ધિકૃતા । નાયમાત્મા બ્રાહ્મણો
રજકો નાપિતઃ કુરુમકારો વાઽપિ ।
સર્વમેવ મૂર્ખવિલસિતમ્ । જ્ઞાનિનાં
તુ સમદૃષ્ટિઃ । સર્વત્રાપ્યેકતા । ભગ-
વદ્વીતાયામપ્યુક્તમસ્તિ—

વિદ્યાવિનયસંપન્ને બ્રાહ્મણે ગવિ હસ્તિનિ ।

શુનિ ચૈવ શ્વપાકે ચ પણ્ડિતાઃ સમર્શિનઃ ॥

તસ્માદ્બ્રાહ્મણાદિચાણ્ડાલપર્યન્તં ન ભેદઃ ॥

(ફરીથી બ્રાહ્મણી પ્રત્યે કહે છે)—અરે આંધળી તું કોઈનાથી છેતરાયેલી છો, કે શું કોઈએ ભ્રામવી મૂકી છે ? આ આત્મા બ્રાહ્મણ, રજક, નાવી, કે કુંભાર પણ નથી. એ બધી મૂર્ખાઓની જાળ છે. જ્ઞાનીઓને તો સમદષ્ટિ હોય છે. અને બધી જગ્યાએ એકતા રાખે છે, ભગવદ્ગીતામાં પણ કહ્યું છે કે-

‘ વિદ્યાવિનયયુક્ત બ્રાહ્મણમાં, ગાયમાં, હાથિ-માં, શ્વાનમાં તથા ચાંડાલમાં પંડિત લોકો સમાન દષ્ટિવાળા હોય છે. ’ એટલા માટે બ્રાહ્મણથી આરંભી ચાંડાલ પર્યંત કંઈ ભેદ નથી.

(બ્રાહ્મણી સમયં કમ્પિતા તથાપિ—બ્રાહ્મણી-આ સાંભળી ભયથી કંપાયમાન થઈ તો પણ)

બ્રાહ્મણી—રજકયાશ્ચરણવન્દનં કથં કરોમિ ॥

બ્રાહ્મણી—ધોબણનું ચરણ વંદન કેમ કરું ?

સર્વાંગોચ્છિષ્ટા—અરે મૂર્ખે ! મમ ગુરુશ્ચાણ્ડાલાચાર્યઃ ।

તસ્ય નિત્યં મયા ચરણસંવાહનં ક્રિયતે ॥

સર્વાંગોચ્છિષ્ટા—અરે મૂર્ખી ! મારો ગુરુ ચાંડાલા-ચાર્ય છે, તેમનાં ચરણ હું રોજ ચાંપું છું.

(બ્રાહ્મણી મૌનમય તથા તિષ્ઠતિ—બ્રાહ્મણી મૌન
ધારણ કરીને એમને એમજ ઉભી રહે છે)
સર્વાંગોચ્છિષ્ટા—વત્સે વિટોપદેશે ! અસ્યા જાઙ્યં નાપ-
યાતિ દુર્દેવાયાસ્તર્હિ કથં જ્ઞાનં સમાયા-
સ્યતિ ! તદ્ભવતુ એનાં વ્યાસાય સમર્પ-
યામિ । સ એવોપદેશતુ ॥

સર્વાંગોચ્છિષ્ટા—પુત્રી વિટોપદેશા ! આ અભાગણીનું
જડપણું જતું નથી. તો એને જ્ઞાન
કેવી રીતે આવશે ? ભલે જેમ હોય
તેમ હો હું એને વ્યાસને સોંપું
છું . તેજ એને ઉપદેશ આપશે.

વિટોપદેશા—બ્રાહ્મણ્યેહિ—વ્યાસચરણવન્દનં કુરુ.
વિટોપદેશા—બ્રાહ્મણી ! આમ આવ, વ્યાસનાં ચર-
ણને વંદન કર.

(સા તથા કરોતિ વ્યાસં પश्यતિ—તે બ્રાહ્મણી
વ્યાસના ચરણને વંદન કરે છે અને
વ્યાસને જુએ છે.)

उरसि कुसुममालां स्वच्छवस्त्रं वहन्तं
तिलकमधुरभाले कुङ्कुमस्यापि बिन्दुम् ।
मुखगतवरपत्रं नागवलयाः सपूर्णं
विटयुवतिसमेतं व्यासमेतं ददर्श ॥૧॥

વક્ષઃસ્થલમાં પુષ્પની માલા, સ્વચ્છ વસ્ત્ર,
તિલકથી સુશોભિત ભાલમાં કુંકુમનો ચાંદલો,

તથા મુખમાં ઉત્તમ નાગર વેલનું સોપારી સહિત
પાન ધારણ કરનારો અને વઠેલી યુવતીઓની
સાથે બેઠેલા વ્યાસને તેણે જોયો. ૯

વિટાવતંસઃ—ગતભ્રાન્તિર્भवती ?

વિટાવતંસ—કેમ તમારી ભ્રાન્તિ ગઈ ?

બ્રાહ્મણી—કા નામ ભ્રાન્તિઃ ।

બ્રાહ્મણી—એમાં ભ્રાન્તિ કઈ હતી !

વિટાવતંસઃ—अयं स्वपुरुषः । अयं परपुरुषः । एनं कथं
स्पृशामि—इयमेव भ्रान्तिः ।

વિટાવતંસ—આ સ્વપુરુષ, આ પરપુરુષ, એને કેમ
અડકું, એજ ભ્રાન્તિ કહેવાય છે.

બ્રાહ્મણી—साक्षात्स्वपरभेदो दृश्यते ।

भवदुक्तिर्मनागपि न घटते ॥

બ્રાહ્મણી—સ્વ અને પરનો ભેદ સાક્ષાત્ દેખાય છે,
તો તમારું કહેવું જરા પણ ઘટતું નથી.

વિટાવતંસઃ—अरे सर्वत्रैक एवात्मारामो रमते । वेह-
स्त्वनित्यो जलबुद्बुदतुल्यः । यः सत्य
एक एवास्ते । तथापि त्वं कथं भेददृष्टि-
माश्रयसि दुर्भगा ?

વિટાવતંસ—અરે બધી જગ્યાએ એકજ આત્મારામ
રમે છે. દેહ તો પાણીના પરપોટા
સરખો અનિત્ય છે અને જે સત્ય છે

તે તો એકજ નિત્ય રહેલો છે. તો પણ
અભાગણી તું કેમ ભેદદષ્ટિ માને છે ?

उत्तंच-अयं ज्ञानमार्गः सुगमो मुक्तिप्रदश्च ।
अस्मिन् मार्गे विधवाऽपि परमानन्दमग्रा वैधव्यदुःखं
किमपि न जानाति ॥

કહ્યું પણ છે કે—આ જ્ઞાનમાર્ગ સહેલો છે,
અને મુક્તિ આપનારો છે. આ માર્ગની અંદર
વિધવા પણ પરમાનંદમાં મગ્ન રહી રંડાયાના કંઈ
દુખને જાણતી નથી.

तथाहि-

गेहे गहे यान्ति गोष्ठीमिवेण
हास्यं लास्यं क्रीडनं स्यात्सुखेन ।
खाद्यं पानं यत्र तत्र स्थितानां
स्नाने दाने नास्ति शौचे श्रमोऽपि ॥१०॥

વાતના બહાનાથી ઘેર ઘેર જાય છે, સુખથી
હાસ્ય, લાસ્ય તથા ક્રીડા કરાય છે, ગમે ત્યાં
રહીને ખાન પાન સારી રીતે થાય છે તથા
સ્નાન દાન કે શૌચમાં જરા પણ શ્રમ પડતો
નથી. ૧૦

एवं सुगमो मार्गो मुक्तिप्रदश्च निरंजनकृपया
लभ्यते ॥

આવો સરલ તથા મુક્તિ આપનારો માર્ગ
નિરંજનની કૃપાથી પ્રાપ્ત થાય છે.

બ્રાહ્મણી-

નિરંજનાલામ્બિતમાર્ગસક્તાઃ

કથં ભવેયુઃ પરદારરક્તાઃ ।

યે વિષ્ણુધર્મા અપિ તે કથં સ્યુઃ

સ્વકીયપુત્રીયભનોચ્ચતેહા ॥૧૧॥

નિરંજનના માર્ગનો આશ્રય કરનારાઓ પરદારાઓથી વિરક્ત કેમ થાય ? કારણ કે જેઓ વિષ્ણુ ધર્મને માનનારાઓ છે તે કેમ પોતાની પુત્રીઓનું મૈથુન કરવામાં તૈયાર થાય છે, અર્થાત્ વિષ્ણુ ધર્મ માનનારા આચાર્યો જેમ પોતાની પુત્રી તુલ્ય શિષ્યાઓની સાથે મૈથુન કરે છે તેમ નિરંજન મત માનનારાઓ પણ પરદારાઓથી વિરક્ત થતા નથી. ૧૧

વિટોપદેશં બહુ મર્ત્સયિત્વા

વિટાવતંસં હિ પુનઃ પુનશ્ચ ।

જગામ ગાઢં હૃદિ દહ્યમાના

ધિગ્વલ્લભીર્વાલ્લભિનાં મતં ચ ॥૧૨॥

એ પ્રમાણે વિટોપદેશાને તથા વિટાવતંસ વ્યાસને વારંવાર બહુ ઠપકો આપતી-વહ્નિભમતની સ્ત્રીઓ તથા પુરૂષોને ધિક્કાર આપતી તથા હૃદયમાં અત્યંત બળતી તે બ્રાહ્મણી ત્યાંથી બહાર નીકળી ગઈ. ૧૨

દાનં દમો દયા સત્યં શૌર્યમાર્જવમેવ ચ ।

વેદોક્તં ચ કરિષ્યામિ ધિગ્ધર્મૈ વૈષ્ણવં શઠમ્ ॥૧૩॥

અને કહેવા લાગી કે હું તો દાન, દમ, દયા, સત્ય, શૌર્ય તથા સરલતા રૂપ વેદમાં કહેલા ધર્મ ને માનીશ, પરંતુ શઠ વૈષ્ણવ મતને ધિક્કાર છે.

ॐ बह्मरूपं ह्यनिशं स्तुवन्ति

वेदाश्च साक्षाः किल चाष्टमूर्तिम् ।

तं विश्वनाथं सततं द्विषन्ति

धिग्बाल્લભા વૈષ્ણવનામધેયાઃ ॥૧૪॥

અંગ સહિત વેદો જે ॐ બ્રહ્મરૂપ અષ્ટમૂર્તિ શંકરની અહર્નિશ સ્તુતિ કરે છે એવા વિશ્વનાથ શંકરનો જે દ્વેષ કરે છે એવા વલ્લભમતાનુયાયી નામધારી વૈષ્ણવોને ધિક્કાર છે. ૧૪

ये बलभीकठचुक्किकुम्भमध्ये

निधाय हस्तं प्रहसन्ति मत्ताः ।

गायन्ति नृत्यन्ति पतन्ति भूमौ

भजन्ति रण्डाः किल कीर्तनान्ते ॥૧૫॥

જે લોકો કીર્તનના અંતમાં રાંડીરાંડ બાઈ-ઓની કાંચળીમાં રહેલાં કુંભસ્તનો ઉપર હાથ રાળી મદોન્મત્ત બની અત્યંત હસે છે, ગાય છે, નાચે છે, અને પૃથ્વીપર પડે છે. અને અંતે રંડા-ઓની સાથે મૈથુન કરે છે. ૧૫

શિરોવ્યથા મે ભવતીતિ હેતોઃ

કેશેષુ તૈલસ્ય વિમર્દનં ચ ।

કરોતિ નિત્યં વિધવાવણિવધૂ-

નેત્રેડતિદુઃસ્વસ્ય મિષાચ્ચ કજ્જલમ્ ॥૧૬॥

મારું માથું દુખે છે એવું બહાનું પકડી કેશમાં તેણે લગાવે છે, અને મારી આંખ આવી છે એવું બહાનું પકડી વાણીઆઓની વિધવા સ્ત્રીઓ રોજ આંખમાં કાળજી આંજે છે. ૧૬

દન્તેડતિરાગશ્ચ વિઘર્ષણં ચ

હાસ્યં યથેષ્ટં ગમનં પરે ગૃહે ।

સૂક્ષ્મામ્બરેણાઙ્ગાનિદર્શનં ચ

કરોતિ રણ્ડા વણિજાં વધૂઃ સદા ॥૧૭॥

દાંતોને બહુ રંગાવવા અને બહુ ઘસવા, બહુ હસવું, ઇચ્છા પ્રમાણે પરાયે ઘેર જવું, અને બારીક કપડાંઓ પહેરી પર પુરૂષોને અંગ બતાવવું, આવાં કર્મો રોજ વાણીઆઓની વિધવા રાંડો કરે છે. ૧૭

શ્રીઠાકુરે ચાર્પિતચિત્તવૃત્તિ

ધનં શરીરં સકલં મદીયમ્ ।

અહં તદર્થં પ્રકરોમિ કર્મ

ન મે ચ માતા જનકાદિવર્ગઃ ॥૧૮॥

મેં મારી ચિત્તવૃત્તિ, ધન, શરીર તથા બીજું જે કંઈ છે તે સઘળું શ્રીકાકેરજીને અર્પણ કરું

છે હું જે કંઈ કર્મ કરું છું તે શ્રીઠાકુરુજી સાથે
કરું છું. મારે હવે માતા, પિતા, ભાઈ, પતિ બહેન
વિગેરે બીજું કોઈ નથી, એમ અંધ શ્રદ્ધા પકડી
બેસે છે. ૧૮

વિપ્રોઽન્યજો વા સ્વકુલેઽપિ કશ્ચિ-

ધ્વર્તોઽપિ વૈશ્યઃ સ્વલુ જાતિભ્રષ્ટઃ ।

તે ચાસ્મદીયા યદિ મત્પથે સ્થિતા

ન મેઽસ્મદીયા જનકાદિવર્ગાઃ ॥૧૯॥

વિપ્ર, ચાંડાલ, પોતાના કુલમાં થયેલા કોઈ
ધર્ત, વાણીયો અથવા જાતિ ભ્રષ્ટ કોઈ પણ હોય
તે જે મારા માર્ગમાં ચાલનારા હોય તે તે
મારાંજ છે, પણ મારા માર્ગમાં નહિ ચાલનારાં
માતા-પિતા કે ભાઈ ભાંડું વિગેરે સગાંઓ મારાં
નથી. ૧૯

વણિગ્વધૂષ્ટાકુરભક્તમુક્તા

પ્રચુમ્બિતા સા મુદમાસસાદ ।

શ્રીઠાકુરેણૈવ કૃતઃ પ્રસાદઃ

સમ્મુજ્યતે વૈષ્ણવધર્મભ્રષ્ટૈઃ ॥૨૦॥

શ્રી ઠાકોરજીના ભક્તોએ ભોગવેલી તથા અત્યંત
ચુંબેલી વાણીઆની રાંડ ‘શ્રીઠાકોરજીએ પ્રસાદ
કર્યો’ એમ માને છે તેથી વૈષ્ણવધર્મમાં ભ્રષ્ટ
થયેલા દુષ્ટ લોકો તેને વારંવાર ભોગવ્યાજ કરે છે.

સ્વબાલિકાનાં ચ કરૌ પ્રગૃહ્ય

રજ્વાઽઽશુ વધ્વા સુદૃઢં ગૃહાજિરે
નિવેદિતાત્માપિ વણિગ્વધૂઃ સા

પ્રમુજ્યતે ઠાકુરભક્તકૈઃ સમમ્ ॥૨૧॥

વૈષ્ણવમત માનનારી સ્ત્રીઓ પોતાની યુવાન
કન્યાઓના હાથ ઝાલી અથવા ઘરની અંદર રસીથી
મજબુત બાંધી મહારાજની પાસે આત્મા નિવેદન
કરાવે છે તો પણ તેવી વાણીઆઓની સ્ત્રીઓને
તે મહારાજ લોકો શ્રીઠાકોરજીના બધા ભક્તો
દેખતાં છતાં ભોગવે છે. ૨૧

પ્રયાચ્યમાનોઽપિ દયાવિહીનો

નિવેદિતાત્મા ન દદાતિ મૌષ્ટિકમ્ ।

અન્નં દ્વિજાનાં પૃથુકાન્નદયા-

દ્વિગ્ધિગ્વ ણિગ્ધર્મપરાશ્ચ નાસ્તિકાઃ ॥૨૧॥

બીજે તો આત્મા સમર્પણ કરે છે અને બ્રાહ્મણો
ઘણી યાચના કરે છે તો પણ વાણીઆઓના ધર્મ
વાળા દયા વગરના નાસ્તિકો બ્રાહ્મણોને સુઠી અન્ન
કે ચોખાની સુઠી પણ આપતા નથી માટે તેઓને
ધિક્કાર છે. ૨૨

મુક્તિં કથં દાસ્યતિ વિષ્ણુરેવ

યોગીશ્વરં તં બ્રુવતે ચ વેદાઃ ।

વણિગજના યે ચ ભજન્તિ રણ્ડાં

ચુમ્બન્તિ તે વિપ્રવધૂં વિનષ્ટાઃ ॥૨૩॥

જે વાણીઆઓ છે તેઓ મહાબ્રહ્મ થઈ બ્રાહ્મણોની વિધવા રાંડોની સાથે ભોગ કરે છે અને તેઓનું ચુંબન કરે છે તેઓને વિષ્ણુ પણ મુક્તિ કેમ આપશે ? કારણ કે વેદોએ તેને તો યોગેશ્વર કહ્યા છે. ૨૩

ये विष्णुधर्मं मलिनं प्रकुर्वते
मोक्षं कथं ते महिषा लभन्ते ।
कीनाशदण्डोद्भवयातनार्हा
मूढा यमन्ते वरविप्ररण्डाम् ॥२४॥

જે ઉત્તમ બ્રાહ્મણોની વિધવાઓ સાથે ગમન કરે છે તેઓ વૈષ્ણવ ધર્મને મલિન બનાવે છે. એવા દુષ્ટ જીવ પુરૂષો મોક્ષને કેવી રીતે મેળવી શકે ? તેઓ તો હંમેશાં યમરાજના ધોકાના પ્રતાપથી થતી યાતનાઓનેજ લાયક છે. ૨૪

कृष्णनाम प्रदायैव यमते यश्च नास्तिकः ।
ब्रूते वै द्रव्यमादाय ज्ञातिबन्धून् परित्यज ॥२५॥

જે માણસ કૃષ્ણનામ આપી મૈથુન કરે છે અને ધન લઈને જ્ઞાતિને અને બન્ધુઓને છોડી દે એમ કહે છે તે નાસ્તિક છે. ૨૫

एवं ब्राह्मणी सर्वानाश्राव्य तूर्णं तत्स्थानं परित्यज्य सर्वात्मानं वेदमयं श्रीसदाशिवमाराधयितुं मनश्चक्रे व्रतोपवासादिकं च चचार ॥

એ પ્રમાણે બ્રાહ્મણી બધાને સંભળાવી જલદી તે સ્થાનનો ત્યાગ કરી સર્વાત્મા વેદમય શ્રીસદા શિવને આરાધવાનું મન કરવા લાગી અને વ્રતો-પવાસાદિ કરવા લાગી.

યા બ્રહ્મચર્યવ્રતમાદધાના તીર્થે ચચારૈવ મનો નિગૃહ્ય ।
તત્ર સ્થિતાન્સા બહુવર્ણિવેષાન્દર્શ સાક્ષાત્કલિકાલ-
રૂપાન્ ॥ ૨૬ ॥

બ્રહ્મચર્ય વ્રતને ધારણ કરી મનને કબજામાં રાખી—તે બ્રાહ્મણી તીર્થોમાં ફરવા લાગી તો ત્યાં બ્રહ્મચારીઓના વેષને ધારણ કરનારાઓને સાક્ષાત્ક-લીકાલના સદૃશ રૂપવાળા જોયા. ૨૬

વિધાય કુण्डान્બહુવહ્નિपूर्णा
न्मध्येस्थिता जिह्मशतं वदन्ति ।

સ્ત્રીપુત્રહેતોર્બહુવેષધારિણો

મસ્માક્ષરાગાઃ કૃતધૂમ્રપાનાઃ ॥૨૭॥

કેટલાકો ઘણા અગ્નિથી ભરેલા ધગધગતા કુંડો બનાવી તેની વચ્ચે બેસી હજારો જુઠાં બોલે છે. કેટલાકો સ્ત્રી પુત્રોને વાસ્તે બહુ વેષ ધારણ કરી રહ્યા છે અને કેટલાકો તો શરીરે ભસ્મ લગાવી એકાન્તમાં ધૂમ્રપાન કરી રહ્યા છે. ૨૭

वृत्त्योपकृष्टाः सुतदारहेतोः

स्थलेषु तीर्थेषु वदन्ति मन्दाः ।

તપઃ પ્રકુર્વન્તિ ધનાર્થહેતોઃ

પ્રજ્વાલયન્તે બહુકાણ્ઠમારમ્ ॥૨૮॥

પુત્ર તથા સ્ત્રીની આજીવિકા માટે દુબળા થયેલા મૂઢ પુરૂષો તીર્થસ્થલોમાં ભટકે છે, ધન માટે તપશ્ચર્યા કરે છે અને ઘણા લાકડાના ભારાને સળગાવી રહ્યા છે. ૨૮

નવેદશાસ્ત્રં ન ચ સ્નાનસંધ્યાં

સત્યં ન શૌચં નહિ વૈશ્વદેવમ્ ।

ગુરોશ્ચ દત્તં ન જર્પન્તિ મન્ત્રં

રુદ્રાક્ષમાલાં બહુધા વહન્તિ ॥૨૯॥

વેદ શાસ્ત્ર, સ્નાન, સંધ્યા, સત્ય, શૌચ કે વૈશ્વદેવ કરતા નથી તેમ ગુરૂએ આપેલા મંત્રને જપતા નથી અને ખાલી રુદ્રાક્ષની ઘણી માળાઓજ પહેર્યા કરે છે. ૨૯

પાપાઃ પ્રકુર્વન્તિ સદાતિદ્રોહં

યે સાધુધર્મે વિચરન્તિ તેષામ્ ।

આધાય કૂર્ચાન્બહુ રોમયુક્તા-

યથા પિશાચા મરુમણ્ડલસ્યાઃ ॥૩૦॥

તે પાપીઓ, જેઓ સાધુધર્મ પાળે છે તેઓનો સદા, અતિ દ્રોહ કરે છે અને મોટી મોટી દાઢીઓ રાખી જેમ મરૂ ભૂમીમાં પિશાચો ફરે તેમ ફરે છે. ૩૦

દૃત્યોપકૃષ્ટા વિચરન્તિ તીર્થં

વેષં સમાશ્રિત્ય ચ વર્ણિનાં તે ।

ન મૌઙ્ગિદણ્ડં ન ચ બ્રહ્મચર્યં

ન સ્વાર્થં હેતોર્જ્વલને જ્વલન્તિ ॥૩૧॥

આજીવિકામાં ખેંચાયેલા, બ્રહ્મચારીઓના વેષ ધારણ કરી તેઓ તીર્થમાં ફર્યા કરે છે, કટિ-મેખલા, દાંડ કે બ્રહ્મચર્ય પાળતા નથી તેમ તે દુબ્ધો પોતાને માટે પણ અગ્નિમાં બળતા નથી અર્થાત બીજાઓ માટે બળે છે. ૩૧

एवं विधानेऽपि च कालरूपा

विद्वेषयन्तेऽखिल साधुविप्रान् ।

જાનન્તિ નૈવાગમવંદશાસ્ત્રં

દારિદ્ર્યસિન્ધાવપિ મજ્જમાનાઃ ॥૩૨॥

એ પ્રમાણે કરે છે તે પણ કલિકાલરૂપ તેઓ સમગ્ર સારા બ્રાહ્મણોનો દ્રેષ કરે છે. આગમ કે વેદ શાસ્ત્રોને જાણતા નથી અને દારિદ્ર્ય રૂપ સાગરમાં ડૂબ્યા જાય છે. ૩૨

लोभाश्रितो वेषशतं करोति

ब्रूतेऽस्मि शैवागमधर्मवेत्ता ।

बह्वं हि विद्वेषणमारणं च

કરોમિ રૌપ્યં હ્યથ હાટકં ચ ॥૩૩॥

લોભનો આશ્રય કરી સેંકડો વેશ કરે છે અને

કહે છે કે હું શિવશાસ્ત્ર જાણું છું તેથી વશીકરણ,
 બિદ્ધેષણ, મારણ, રૂપું તથા સોનું કરી શકું છું. ૩૩
 વિપ્રાઃ કેઽપિ ચ ગાનતાનનિરતાઃ શૂદ્રાગ્રતો નર્તને
 તૃષ્ણામોહમદાભિમાનમનસા વેદં દ્વિષન્તીશ્વરમ્ ।
 મુઞ્જન્તે રજકાલયેઽપિ મુદિતાઃ પક્વાન્નકં સારકં
 કામાસક્તવિચેતસો મદયુતા ઉન્મત્તભૂતાઃ શઠાઃ ॥

ગાન તથા તાનમાં ગુદતાન અનેલા કેટલાક
 બ્રાહ્મણો તો શૂદ્રની પાસે નાચતાં-તૃષ્ણા, મોહ, મદ
 તથા અભિમાનવાળાં મનથી વેદ તથા શિવની નિન્દા
 કરે છે અને કામાતુર મનવાળા, મદોન્મત્ત તે શઠ
 લોકો ખુશી થઈ ધોળીને ઘેર પણ પકવાન (રાંધેલી
 રસોઈ) તથા સાર (કઢી-ભાત) વિગેરે જમે છે. ૩૪
 લોભાસક્તા બ્રાહ્મણાઃ કાપિ કાલે
 નૃત્યન્તિ શૂદ્રસ્ય ચ તાનકાલે ।

શ્રૌતં ધર્મં પ્રણિન્દન્ત્યકાલે

ઘોરં દુઃખં કથયતે કસ્ય ચાગ્રે ॥૩૫॥

કેટલાક લોકો બ્રાહ્મણો શૂદ્રની પાસે તાન
 આપતી વખતે નાચે છે. અને વેદ ધર્મની અકાલે
 નિન્દા કરે છે આવું ઘોર દુઃખ કોની પાસે કહેવું. ૩૫

एतदालोच्य सा ब्राह्मणी परमनिवृत्तिं गता

એટલું મનમાં વિચારીને બ્રાહ્મણી પરમ નિવૃ-
 ત્તિને પ્રાપ્ત થઈ.

ખીન્ને અંક પૂરો.

અથ તૃતીયોઽક્રઃ

અંક ત્રીજો

લોકાનન્દકરૌ દેવૌ દુષ્ટિરાજગણેશ્વરૌ ।

સદા પ્રયચ્છતાં સિદ્ધિં ભજતાં પ્રીતિપૂર્વકમ્ ॥૧॥

લોકોને આનંદ આપનારા દુઃકારાળ અને
ગણેશ્વર એ બંને દેવ ભજનારા મનુષ્યોને સદા
પ્રીતિપૂર્વક સિદ્ધિ આપો. ૧

શિવેશૌ શંકરૌ સ્યાતાં માધવેશગણેશ્વરૌ ।

પાપં નો હરતાં નિત્યં સર્વસિદ્ધિકરાવુભૌ ॥૨॥

માધવ તથા ઇશ બંને ગણેશ્વર કલ્યાણના
ઇશ્વર તથા કલ્યાણ કરનારા થાઓ. એ બંને સર્વ
સિદ્ધિ કરનારા છે તે અમારા પાપને રોળ હર્યા કરો. ૨

નાહં વિજાને સ્મૃતિવેદધર્માન્

વેદાન્તસાંખ્યે ચ્વલુ નાટ્યશાસ્ત્રમ્ ।

ભાષ્યં મહાશન્દમયં હિ બ્રહ્મ

કાવ્યં ચ સાહિત્યમથો ન જાને ॥૩॥

હું સ્મૃતિ કે વેદ ધર્મને બાણુતો નથી તેમ
વેદાંત, સાંખ્ય, નાટ્ય શાસ્ત્ર, ભાષ્ય, મહા શબ્દમય-
બ્રહ્મ, કાવ્ય કે સાહિત્ય પણ બાણુતો નથી. ૩

ન વેદવિદ્યાધ્યયનં ન શાસ્ત્રં

સ્નાનં ન શૌચં ન ચ મન્ત્રવિદ્યામ્ ।

જાનામિ બ્રહ્મેન્દ્રકૃપાપ્રસાદં

વાક્યાર્થમેકં સતતં સ્મરમિ ॥૪॥

વેદ વિદ્યાનું અધ્યયન, શાસ્ત્ર, સ્નાન, શૌચ, કે
મંત્ર વિદ્યાને જાણતો નથી. ફક્ત બ્રહ્મેન્દ્રગુરુના પ્રસા-
દને જાણું છું અને તેણે આપેલા એક વાક્યાર્થનું
રોજ સ્મરણ કરું છું. ૪

एवं हि मत्वा सुधियः सदेदं

ते शोधयित्वैष विवाचयन्तु ।

वेदोक्तधर्मप्रतिपालनाय

कृतं मया नास्तिकखण्डनाय ॥५॥

એ પ્રમાણે મારી જેઓ બુદ્ધિમાન પડીતો
હોય તેઓ વેદમાં કહેલા ધર્મને પાલવા માટે તથા
નાસ્તિક મતના ખંડન માટે મેં કરેલું આ નાટક
શોધીને વાંચશે. ૫

सदाशिवः शङ्कर एव वेदो

वेदाः शिवः शङ्कर एव नित्यः ।

तयोर्विभेदं कथयन्ति मन्दाः

पतन्ति चैनोऽर्णव एव पापाः ॥६॥

સદાશિવ શંકર છે તે વેદજ છે અને વેદો છે
તે સદાશિવ નિત્ય શંકર જ છે. એમાં જે ભેદ
ગણે છે તે પાપી લોકો પાપ સમુદ્રમાં પડે છે. ૬

જ્ઞાનં પરં સત્યમનંતમાયં

પુરાણધર્મો યજનાદિકર્મ ।

તદેવ સર્વં હિ ભવન્તિ વેદા

વેદાત્પરં નાસ્તિ રહસ્યમાયમ્ ॥૭॥

સત્ય, અનંત તથા આદ્ય, પરમજ્ઞાન, પુરાણ
ધર્મ અને યજનાદિ કર્મ એ બધું વેદમયજ છે.
વેદથી બીજું રહસ્ય કંઈ નથી. ૭

નિદન્તિ વેદં ચ શિવં મહેશં

ગણેશ્વરં પર્વતરાજપુત્રીમ્ ।

પતન્તિ તે પાપશતેષુ મન્દા

યથા પતંગા જ્વલને હિ દીપે ॥૮॥

જેમ પતંગીઆંઓ પ્રજ્વલિત દીવામાં પડે
છે તેમ જે લોકો વેદ, મહેશ્વર શિવ, ગણેશ, તથા
પાર્વતીની નિન્દા કરે છે તે મૂઢ લોકો હજારો પાપ
રૂપી સમુદ્રમાં પડે છે. ૮

મહી મૃદઃ પિણ્ડમથો ઘટત્ત્વં

ઘટાત્કપાલં જગતિ પ્રસિદ્ધમ્ ।

કપાલિકાચૂર્ણમગાદ્ધિ મૃત્સ્ના

ૐ બ્રહ્મરૂપં કિલ વિશ્વમેષમ્ ॥૯॥

પૃથ્વીની માટીનો પીંડો થાય છે, પીંડમાંથી
ઘડો થાય છે અને ઘડામાંથી કપાલ બને છે એમ
જગતમાં પ્રસિદ્ધ છે તેજ પ્રમાણે વિશ્વ (જગત્)
પણ અંતે એમ બ્રહ્મ રૂપ છે. ૯

દ્વૈતં યથા નાસ્તિ ચિદાત્મજીવયો-

સ્તથૈવ ભેદોઽસ્તિ ન જીવચિત્તયોઃ ।

યથૈવ ભેદોઽસ્તિ ન જીવચિત્તયો-

સ્તથૈવ ભેદોઽસ્તિ ન ચિત્તસર્ગયોઃ ॥૧૦॥

જેમ ચિદાત્મ તથા જીવમાં દ્વૈત (ભેદ) ભાવ નથી તેમ જીવ તથા ચિત્તમાં ભેદભાવ નથી અને જેમ જીવ તથા ચિત્તમાં ભેદભાવ નથી તેમ ચિત્ત તથા સર્ગમાં પણ ભેદભાવ નથી. ૧૦

કેચિદ્ધર્મધુરંધરાઃ શમદમાસક્તાઃ કલૌ ધાર્મિકાઃ
શાસ્ત્રજ્ઞાઃ શ્રુતિસંમતાઃ ક્ષિતિતલે પાશ્વળદ્ધમુક્તા હિતાઃ
કેચિત્કામજયે રતાઃ સુકૃતિનો લોભાદિમુક્તાઃ સદા
કેચ્છિચ્છમ્મુપરાયણા હરકથાપાનૈકબદ્ધાશયાઃ ॥૧૧॥

કલિયુગમાં પણ કેટલાકો ધર્મધુરંધર, શમ-
દમાદિમાં આસક્ત ધાર્મિક, શાસ્ત્રજ્ઞ, વેદ મતને
અનુસરનારા, પૃથ્વીતલમાં પાખંડને છોડનારા તથા
હિતકારીઓ છે. અને કેટલાકો શંભુ પરાયણ તથા
શંકરની કથાનું પાન કરવામાં જ આશયને બાંધવા
વાળા છે. ૧૧

કેચિદ્રામપરાયણાઃ પરગુણાન્ગાયન્ત્યહો નિત્યશઃ
કેચિચ્છાન્તપરા ભવન્તિ ગુણિનામગ્રેસરાઃ સાધવઃ।
માનામાનસમાઃ પરોપકરણે યત્તાઃ શિવેશપ્રિયાઃ
સાધૂનામનિશંચતે પ્રિયકરાઃ કુત્રાપિ લીનાઃ કલૌ ॥

કેટલાકો રામપરાયણ બની બીજાના ગુણોનું
રોજ હર્ષ પૂર્વક ગાન કરે છે, કેટલાકો શાન્તિ
પરાયણ, ગુણીઓમાં અગ્રેસર સાધુઓ માન તથા
અપમાનમાં સમાન મન રાખનારાઓ નિયમિત
રહી શંકરપર પ્રેમ ધરાવનારાઓ છે અને કેટલાકો
હંમેશાં સાધુઓનું પ્રિય કરનારાઓ કલિયુગમાં
કોઈ જગ્યાએ પણ છુપાઈ રહેલા છે. ૧૨

નોચેત્ક્ષ્મા વિલયં વ્રજેત્સનગરા શ્રીશૈલમેરુતા
સાન્ધિદ્વાપવનાકુલા ચ જલદા દદ્યુસ્તથા નો જલમ્ ।
સૂર્યો નો તપતે ન ચાપિ રજની નાથોઽયમુઽજૃમ્ભતે
નક્ષત્રાણિ વિભાન્તિ નૈવમુદયં ભૌમાદ્યો યે ગ્રહાઃ ॥

જો એમ ન હોય તો નગર સહિત શ્રીશૈલ
મેરુ પર્વતથી વીંટાયેલી, સમુદ્ર, દ્વીપ, તથા વનથી
ઘેરાયેલી પૃથ્વીનો પ્રલય થાય. મેઘ જલ આપે
નહિં, સૂર્ય તપે નહિં, રજનીનાથ (ચંદ્ર) ખીલે
નહિં, નક્ષત્રો તથા ભૌમાદિક જે ગ્રહો છે તે પણ
ઉદય પામે નહિં. ૧૩

મહામોહરાજેન તે પીઢિતાશ્ચ

યદા સાધવો લીનભાવં ગતા વૈ ।

યથા કાલગ્રસ્તાસ્તથા તે ભવન્તિ

કલૌ તાદૃશં દર્શનં દુર્લભં ચ ॥૧૪॥

જ્યારથી સાધુપુરૂષો મહામોહરાજથી પીડિત
થયેલા છે, ત્યારથી તેઓ પણ લીનપણાને પામ્યા

છે, જે પ્રમાણે કાલથી ગ્રસાયેલા છે તે પ્રમાણે તેઓ બનેલા છે, પણ કલિયુગમાં તેવા સાધુઓનું દર્શન દુર્લભ થયું છે. ૧૪

કેઽપિ સ્વાત્મહિતે પઠન્તિ નિગમં સન્તિ પૃથિવ્યાં દ્વિજા-
આયુર્વેદવિશારદાતિચતુરા દીનાનુકમ્પારતાઃ ।

દૈવજ્ઞાસ્તુ ચ કાલયોગસ્વચરાનસ્તોદયજ્ઞાપકા-

આત્મજ્ઞાનરતા વિવેકનિપુણાઃ સંન્યાસિનો ભૂતલે ॥

કેટલાક પોતાના હિત માટે શાસ્ત્રો ભણે છે, એવા બ્રાહ્મણો પણ પૃથ્વીની અંદર છે, કેટલાક આયુર્વેદ (વૈદ્યક) માં વિશારદ, અતિ ચતુર તથા ગરીબોની ઉપર દયા કરવામાં પ્રીતિવાળા હોય છે, કેટલાક જ્યોતિષીઓ કાલ, યોગ, તથા ગ્રહોના ઉદયાસ્તને જણાવનારા છે અને આત્મજ્ઞાનમાં પ્રીતિવાળા તથા વિવેકમાં નિપુણ કેટલાક સંન્યાસીઓ પણ ભૂતલમાં છે. ૧૫

સન્તઃ કેઽપિ ચ વાણિજાઃ ક્ષિતિતલે વેદોક્તધર્મે રતાઃ

શમ્ભુશ્રણિદિવિનાયકાદિવિવુધાન્ સૂર્ય સદા મન્વતે ।

વિપ્રાંસ્તેઽપિ ચ સામ્રિકવ્રતપરાનર્ચન્તિ સાધુવ્રતા

ઈષ્ટાર્પત્તકરા વિવેકનિપુણાઃ સન્તઃ શુભે ગુર્જરે ॥૧૬॥

કેટલાક વણિકપુત્રો પૃથ્વીતલમાં વેદોક્ત ધર્મમાં પ્રીતિવાળાઓ છે તેઓ સાધુવ્રત પાળી શંભુ, ચંડી, તથા વિનાયક વિગેરે દેવતાઓને અને સૂર્યને માને છે, તેમજ અગ્નિહોત્રવ્રત પરા-

ચણુ બ્રાહ્મણોને પૂજે છે અને ઇષ્ટાપૂર્ત વાવ
કુવા તલાવ કર્મ કરાવે છે એવા વિવેકમાં નિપુણ
સુંદર વાણીઆઓના પુત્ર ગુજરાતમાં છે. ૧૬

સ્વલ્પાવૈ નાસ્તિકા લોકે સાધૂનાં દુઃખદાયકાઃ ।

તૈરેવ વ્યાપિતા ભૂમિર્મન્યતે ન વિપશ્ચિતમ્ ॥૧૭॥

થોડા નાસ્તિકો છે અને સાધુઓને દુઃખ
આપનારા ઘણા છે તેઓથી ભરેલી ભૂમિ વિદ્વાન
ને માનતી નથી. ૧૭

પુરા યામલે વિષ્ણુના પ્રોક્તમસ્તિ

કલૌ વૈષ્ણવા નાસ્તિકાઃ પાપરૂપાઃ ।

સદા શમ્ભુનિન્દારતા વેદનિન્દા

પરસ્ત્રીપરસ્વાપહારપ્રસક્તાઃ ॥૧૮॥

મામલ ગ્રન્થમાં વિષ્ણુએ પહેલાં કહ્યું છે કે
'કલીયુગમાં વૈષ્ણવો નાસ્તિક પાપી, હમેશાં શંભુની
નિન્દા કરવાવાળા, વેદની નિન્દા કરવાવાળા પર
સ્ત્રી તથા પર દ્રવ્યને હરણુ કરવામાં પ્રીતિવાળા થશે.

નર્મદાતીરવાનીરવાસો દાસીકૃતામ્બરઃ ।

દામોદરાશ્રમો જીયાદામોદરકૃતાશ્રયઃ ॥૧૯॥

જેણે નર્મદાના તીર ઉપર ઉગેલાં નેતરરૂપી
વસ્ત્રોવડે બીજાં વસ્ત્રોને દાસીના સમાન કરેલા છે
એવો તથા દામોદર યાત્રાએ આશ્રમ કરાવેલો
'દામોદરાશ્રમ' પૃથ્વીપર કાયમ રહ્યો. ૧૯

વહ્યદ્યુક્તે ચ રસેન્દુયુક્તે

સંવત્સરે કાર્તિકમાસિ શુક્લે ।

પક્ષે ત્રયોદશ્યતિભાજિ સોમે

દામોદરો વૈ લિખતિ સ્મ ગ્રન્થમ્ ॥૨૦॥

સંવત ૧૬૯૩ ના કાર્તિક શુદ્ધ ૧૩ સોમવારે
દામોદર યતિએ આ ગ્રંથ લખ્યો છે. ૨૦

પાહિ નિત્યં મહેશાનિ દામોદરં સશંકરમ્ ।

તવ પાદામ્બુજે નિત્યં નિશ્ચલા મતિરસ્તુ મે ॥૨૧॥

હે મહેશાનિ (પાર્વતિ) ! શંકર સહિત તમે
દામોદરનું રક્ષણ કરજો અને આપના ચરણકમળ-
માં ભારી નિત્યે નિશ્ચલ ભાવ રહે તેમ કરજો. ૨૧

— ત્રીજો અંક પૂરો. —

ભક્તિપ્રિય સમસ્ત જનતાની ગંભીર ભૂલ.

પતિવ્રતા સતીધર્મનો અને બ્રહ્મચર્યનો હિંદમાં નાશ

કરનારી રાધા-ગોપીઓની જર ભક્તિ-ભાવના

ભારતવર્ષના ભાઈઓ અને બહેનોને અનુકરણ કરવાલાયક નથી. તે રાધા, ગોપીના રાસડા, કાવ્યો, પદો નિર્મલ સદ્ભાવનો, ધર્મનો હાસ કરે છે. પ્રમાણ-શ્રીમદ્ભાગવત દશમ સ્કંધ વાંચો.

“તમેવ પરમાત્માનં જારબુદ્ધ્યાપિ સંગતાઃ”

તેજ પરમ આત્મા શ્રીકૃષ્ણને જર બુદ્ધિથી સેવા કરનારી ગોપીકાઓ. (ભા. દશમ. પૂ.)

“કૃષ્ણં વિદુઃ પરં કાન્તં ન તુ બ્રહ્મતયા મુને”

હે મુનિ મહારાજ ! તે ગોપીકાઓ કૃષ્ણને યોતાના અન્ય પતિરૂપે જાણતી હતી, પરંતુ બ્રહ્મરૂપે જાણતી ન હતી; (ભા. સ્કં. ૧ અ. ૨૬ સ્લો. ૧૨)

“ક્રેમાઃ સ્ત્રિયો વનચરીવ્યભિચારદુષ્ટાઃ”

વનમાં ફરનારી અને વ્યભિચારથી દુષ્ટ થયેલી આ સ્ત્રીઓ (ગોપીકાઓ) ક્યાં ? (ભા. દ. પૂ.)

“આત્મકામો યદુપતિઃ કૃતવાન્વૈ જુગુપ્સિતમ્”

યદુપતિ કૃષ્ણને કાંઈ કામના ન હતી તો આવું નિંદિત કાર્ય શા કારણથી કર્યું ? (ભા. ૧૦, ૩૪, ૨૬)

અધર્મ પંચ શાખા (ભા. સપ્તમસ્કંધં અ૦ ૧૬)
 વિધર્મઃ પરધર્મશ્ચ આભાસ ઉપમા છલઃ
 અધર્મશાખાઃ પંચેમા ધર્મજ્ઞોઽધર્મવત્યજેત્ ॥૧॥

અધર્મની પાંચ શાખા:—

વિધર્મ, પરધર્મ, આભાસ, ઉપમા, અને છળ એ પાંચ અધર્મની શાખાઓ છે. માટે ધર્મને જાણનારા પુરૂષે, તેઓનો અધર્મરૂપ માની ત્યાગ કરવો. ૧ ધર્મબાધો વિધર્મઃ સ્યાત્પરધર્મોઽન્યચોદિતઃ ।

ઉપધર્મસ્તુ પાશંડો દમ્ભો વા શબ્દભિચ્છલઃ ॥૨॥

ધર્મનો બાધ કરનાર વિધર્મ છે. બીજાઓએ કહેલા જે ધર્મ તે પરધર્મ છે; પાખંડને ઉપધર્મ, કહેલો છે; શબ્દનો ભેદ કરવો (છેતરવું) એ છલ અગર દંભ કહેવાય છે. ૨

યસ્તિવચ્છયા કૃતઃ પુમ્ભિરાભાસોહ્યાશ્રમાત્પૃથક્ ।
 સ્વભાવવિહિતો ધર્મઃ કસ્ય નેષ્ટઃ પ્રશાન્તયે ॥૩॥

વાણીશ્રમધર્મથી ભિન્ન પોતાની ઇચ્છા પ્રમાણે માનેલો જે ધર્મ, તે આભાસ છે; માટે પોતાના સ્વાભાવિક વાણીશ્રમધર્મનું પાલન કરવાથી કેનું શ્રેય નથી થતું? અર્થાત્ સર્વનું શ્રેય થાય છે. ભાગવત સ્કંધ સાત અધ્યાય પંદર ૧૨-૧૩-૧૪

વેદપ્રણિહિતો ધર્મો હ્યધર્મસ્તદ્વિપર્યયઃ ।

વેદમાં કહેલો હોય તે જ ધર્મ છે. અને તેનાથી જે ઊલટું તે બધો અધર્મ છે.

પ્રમાણ મહાપુરાણ ભાગવત સ્કંધ છઠ્ઠો અધ્યાય એક ૧૯૦ આલોકીય.

શુદ્ધિપત્રમ્.

પૃષ્ઠ.	પંક્તિ	અશુદ્ધ.	શુદ્ધ.
૧	૧૪	દૃષ્ટા	દૃષ્ટા
૨	૧૨	પ્રાયશ્ચિત	પ્રાયશ્ચિત
„	„	તમારાં	તમારાં
„	૨૪	શુન્ય	શૂન્ય
૩	૪	અનેકાઽઘૌષ...	અનેકાઘૌષ
„	૧૦	સમુહ	સમૂહ
„	૧૩	છંમુઃ	છંમુઃ
„	૧૫	પ્રાપ્તો	પ્રાપ્ત
૪	૫	સમુહ	સમૂહ
૬	૧૬	દૃષ્ટી	દૃષ્ટિ
૭	૧૯	જાતાઃ	જાતા
૮	૧	કલિકાલના	કલિકાલના
૯	૧૦	શુન્ય	શૂન્ય
„	„	ધર્ષ્યા	ધર્ષા
„	૨૦	જેતુ	જેમતું
૧૧	૧૧	પાખંડીઓ	પાખંડી
„	૨૦	...વિઠલૈ...	...વિઠ્ઠલૈ...
૧૨	૧૨	ધરી	દરા
૧૩	૨	...નિદસિ...	...નિંદસિ...
„	૨૦	શ્રુણુધ્વમ્	શૃણુધ્વમ્
૧૪	૧૮	ઈર્ષ્યા	ઈર્ષા
૧૬	૧૫	મન્તર્...	મન્તર...
„	૨૫	છ.	છે

પૃષ્ઠ.	પંક્તિ.	અશુદ્ધ.	શુદ્ધ.
૨૨	૧૨	સાદ...	સ્યુધ્વા...
૨૪	૧	...રવિ	...રહો
૨૭	૫	શુદ્ધની	શુદ્ધની
૨૯	૩	મુખ્યો	મુખ્ય:
૩૦	૧૮	સહીત	સહિત
૩૧	૨૨	પાપીષ્ઠ !	પાપિષ્ઠ !
૩૨	૨૧	અસલ	સઅલ
„	૨૨	સકલ મુનિ...	સકલમુનિ...
„	૨૩	...પતનેષુ	...પત્તનેષુ
„	૨૪	યદેવ	યદેવ
૩૩	૨૨	વેદમય	વેદમયં
૩૪	૧૦	માહામોહ	મહામોહ
૩૬	૧૨	સ્નાને ? (એ આખી લાઈનને બદલે)	કિં સ્નાને: કિં ચ દાને: સુદ્ધવન- વલિભિ: પૂજયા ચેચગણામ્
૩૬	૧૫	બાહો:	વાહો:
૩૭	૨૨	ધરણી તલે...	ધરણીતલે...
૩૮	૧	ક્ષત્રીય,	ક્ષત્રિય,
૩૮	૧૨	...લોકનકલયા	...લોકકલયા
„	૧૯	દષ્ટી	દષ્ટિ
૩૯	૨૨	તાને	સ્તાને...
૪૦	૧૭	...મતે	...મતેઽ
૪૨	૭	પુસ્તક...	પદ ખોટું છે
૪૬	૧૦	ઈર્ષ્યાલુ:	ઈર્ષાલુ:
„	૧૬	સ્થૂલ	સ્થૂલ
„	૧૭	ધર્મ્યા	ધર્મા
૪૭	૮	અવિનાશિ	અવિનાશી

પ્રશ્ન.	પાંક્તિ.	અશુદ્ધ.	શુદ્ધ.
૪૭	૧૨	...ષ્ટા	...ષ્ટા
૪૯	૧	...દેશિકા	...દેશા
૫૧	૧૮	„	„
„	૨૨	દેશિકા	દેશા
૫૨	૫	નવા	ન વા
„	૧૦	માતઃ	માતા
૫૩	૫	...?	...!
„	૧૦	...ણિ	...ણી
„	૧૭	...ન્ધિકૃતા	...ન્ધીકૃતા
„	૨૧	વદ્મી	વદ્મી...
૫૫	૧૯	કુક્કમ	કુક્કુમ
૫૭	૩	ઉક્તંચ	ઉક્તં ચ
„	૯	દુઃખ	દુઃખ
„	૧૧	ગહે	ગેહે
૫૮	૮	વિષ્ણુ ધર્મને	વિષ્ણુધર્મને
૫૯	૧૦	અંગ સહિત	અંગસહિત
૬૧	૧૦	જાતિ ભ્રષ્ટ	જાતિભ્ર
૬૨	૭	આત્મ નિવેદન	આત્મનિવેદન
„	૧૩	...નદયા	...ન દયા-
„	૧૪	...વ ણિ...	...વણિ...

આ સિવાય અનુસ્વાર, ૩ (પુરૂષ વિગેરે શબ્દોમાં), કલીકાલ, શુદ્ધ, શુન્ય વિગેરે સ્થળોમાં હ્રસ્વદીર્ઘ દરેક ઠેકાણે સુધાર્યું નથી. તો તે સ્થળે પુરુષ, કલિકાલ, શુદ્ધ, શુન્ય સમજવું તથા ઘણે ઠેકાણે પદો ભેગાં થઈ ગયાં છે અને કેટલેક ઠેકાણે અક્ષરો જુદા રહી ગયા છે તથા કેટલેક ઠેકાણે અનુસ્વાર ન્યૂનાધિક છે, ત્યાં પાઠકોએ યથાયોગ્ય સમજી લેવા કૃપા કરવી.

પુષ્ટિમાર્ગ પંથનું

વાંચવા યોગ્ય સાહિત્ય.

૧ મહારાજા લાયબ્રેરી કેશ રૂ. ૨-૮

૨ બેંગી કેશ વારંટ લીલા

(જુજ સીલક છે) ૨-૦

૩ પાખંડ ધર્મ ખંડન નાટક ૦-૪

૪ તબેલાનું તોફાન ૦-૮

૫ શ્રી નાથજીનો કેશ

૬ પુષ્ટિમાર્ગ યાને મહારાજાનો પંથ રૂ. ૨-૮

૭ વલ્લભ કંઠમાળ

૮ ધર્મધર્મીંગ કાવ્યમાલા ૦-૧

૯ લક્ષ્મીમાર્ગ વિરૂધ પુષ્ટિમાર્ગ
૧૦૦ નો ૧-૮

મળવાનું ઠેકાણું.

દી. લક્ષ્મીદાસની કું.

મુંબઈ, કોટ, પારસીસ્ટ્રીટ નં. ૭૯

ब्रह्मर्षि हरेराम सुज्ञराम पण्डित कृत
भाषानुवादसहितग्रंथमालामणि१-१०

१ सनातन-धर्म-रहस्यम्	मू. २॥
२ कर्मकाण्ड-महोदधि	५
३ शाङ्कर-वेदान्त	२
४ शुकरंभा-संवाद	०।
५ अनंगरंग (कामशास्त्र)	१
६ शु० य० सूत्रोक्त द्विजनित्यकर्म	८।
७ ब्रह्मर्षि-गीता	०॥
८ ज्ञानगंगा	०।
९ रामानुजीयमतखंडनम्	०।
१० पाखण्ड-धर्म-खंडन-नाटक	०।
११ धर्मधर्तीग काव्यमाला	०)=

पत्ता:-

ब्रह्मर्षि हरेराम सुज्ञराम पण्डित

ऋषि आश्रम तलीआनी पोळ.

सारंगपुर-अहमदाबाद.

